

Fritidspedagog eller lärare

En studie kring yrkesvalet

Anneli Hippinen

Handledare: Inge Johansson

Fritidspedagog eller lärare

En studie kring yrkesvalet

Anneli Hippinen

Publikationen kan
utan kostnad laddas ner
i pdf-format från
<http://www.lhs.se/iol/publikationer>

Handledare: Inge Johansson

Sammanfattning

Uppsatsens syfte är: Att undersöka varför en person väljer fritidspedagog- respektive läraryrket. Till syftet finns fem frågeställningar.

1. Har anledningarna till yrkesvalet för fritidspedagoger och lärare förändrats, beroende på om de gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet?
2. Vad har fritidspedagog- respektive läraryrket för status i samhället i jämförelse med varandras yrken?
3. Har statusen för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?
4. Vad har fritidspedagoger och lärare för yrkesroller?
5. Har yrkesrollerna för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?

Uppsatsen är kvalitativ och i den empiriska undersökningen har intervjuer använts som undersökningsmetod. Tolv personer har intervjuats, indelade i fyra grupper:

1. Lärare som gick ut sin utbildning mellan 1977 och 1985,
2. Fritidspedagoger som gick ut sin utbildning mellan 1977 och 1985,
3. Lärare som gick ut sin utbildning mellan 1995 och 2000 och
4. Fritidspedagoger som gick ut sin utbildning mellan 1995 och 2000.

De teoretiska utgångspunkterna för uppsatsen är kopplade till begreppen yrkesroller och professionalism. Även G H Meads teorier om interaktionism redovisas kortfattat för att ge en större förståelse för syftet i uppsatsen.

Resultaten visar att slumpen spelade en stor roll i valet av yrke för många av de intervjuade lärarna och fritidspedagogerna. En intervjugrupp skiljde sig från de andra tre. Det var gruppen med fritidspedagoger som avslutade sin utbildning mellan åren 1995 och 2000. De valde alla sitt yrke via slumpen och bara i den gruppen hade alla intervjuade tankar på något annat pedagogiskt yrke innan de valde sitt. Det var även enbart i den här gruppen som ingen av de intervjuade med de erfarenheter de har idag av yrket med säkerhet skulle välja om det. Gällande status var majoriteten av de intervjuade lärarna och fritidspedagogerna överens om att lärarna hade högre status än fritidspedagogerna. Statusen har förändrats för både lärare och fritidspedagoger sedan början av 1980-talet, enligt de intervjuade lärarna och fritidspedagogerna som avslutade sin utbildning i början av 1980-talet. Lärarna anser att statusen för deras yrke har sänkts i allmänhet medan fritidspedagogerna anser att deras status har höjts sedan början av 1980-talet.

Lärarnas yrkesroll är fokuserad på att förmedla kunskaper, men även att skapa en social miljö kring barnen. Fritidspedagogernas yrkesroll är fokuserad på barnens sociala inlärning och att i sin yrkesroll vara trygga och stabila vuxna kring barnen. Yrkesrollerna har förändrats de senaste 20 åren, enligt de intervjuade lärarna och fritidspedagogerna, med till exempel ökade barngrupper och minskat personalantal. Lärarna känner att de nu måste arbeta mer med barnens sociala utveckling. Resultaten av den här undersökningen gäller för de intervjuade och deras väg till sitt yrke och upplevelser av den.

Nyckelord: Fritidspedagog, lärare, yrkesval, yrkesroll, professionalism

Abstract

The aim of this study was to investigate why a person chooses the profession of a recreational pedagogue or a teacher. The study also attempts to answer these questions related to the aim:

1. Have the reasons for recreational pedagogues and teachers in their choice of profession changed depending on whether they finished their education at the beginning of the 1980's or at the end of the 1990's.
2. What is the status of recreational pedagogues and teachers in the society when compared to each other?
3. Has the status changed during the past 20 years for recreational pedagogues and teachers?
4. What is the professional role for recreational pedagogues and teachers?
5. Has the professional role changed during the past 20 years for recreational pedagogues and teachers?

A qualitative method of interviews has been used. Twelve persons were interviewed, divided into four groups: 1. Teachers who finished their education between the years 1977 and 1985. 2. Recreational pedagogues who finished their education between the years 1977 and 1985. 3. Teachers who finished their education between the years 1995 and 2000. 4. Recreational pedagogues who finished their education between the years 1995 and 2000.

The theoretical part of the study involves the issues professional role and professionalism. It also shortly involves the theories of G H Mead about interaction to provide a deeper understanding of the aim of the study.

The results show that random or chance played a big part in the choice of profession for the interviewed teachers and recreational pedagogues. One of the interview groups differed from the other three groups. It was the group with recreational pedagogues who finished their education between the years 1995 and 2000. All of them chose their profession by random and all of them had thoughts about other pedagogic professions before they chose this one. Also, it was only in this group that none of the interviewed would choose their profession with certainty again today, with the experiences they now have of the profession.

The majority of the interviewed teachers and recreational pedagogues agreed on teachers having a higher status than recreational pedagogues. The status has changed however during the past 20 years according to the interviewed teachers and recreational pedagogues who finished their education between the years 1977 and 1985. The status for the teachers has been reduced in society while the status has increased for the recreational pedagogues.

The role of the teachers profession is focused on teaching the children knowledge and also to create a social environment around the children. Recreational pedagogues focus on the social knowledge of the children in their profession but they also have to be safe, reliable adults around the children. The professions of teachers and recreational pedagogues has changed for the past 20 years with for example larger child groups and less staff. Teachers feel that they also have to work more with the social development of the children. The results of this study applies to the people interviewed and their experiences of their professions as well as the selection process leading up to their final choice of profession.

Keywords: Recreational pedagogue, teacher, choice of profession, role of profession, professionalism

Förord

Den här uppsatsen berör ett ämne som ligger mig varmt om hjärtat. Jag är fritidspedagog och har ofta undrat över om lärare och fritidspedagoger väljer sina yrken utifrån samma premisser. I mitt arbete tycker jag ofta att fritidspedagogernas och lärarnas yrkesroller skiljer sig en hel del från varandras. Det gör att det ibland känns som de är olika personligheter. Om det är så kanske lärarna och fritidspedagogerna har valt sina yrken av olika anledningar? Denna tankegång har lett till skrivandet av den här uppsatsen.

Jag vill även sända en tanke till alla fritidspedagoger och lärare som arbetar ute i verkligheten. Det är inte ofta ni får den uppskattning ni (vi) behöver i det arbetet där ni ger så mycket av er själva.

Jag vill tacka de tolv personer som ställt upp på mina intervjuer. Tack för att ni tog er tid, ibland från era arbeten, för att svara på mina frågor.

Jag vill tacka min handledare professor Inge Johansson som gett mig många kloka råd som gjort att jag hållit mig på den rätta vägen i uppsatsskrivandet och vars avhandling från 1984 inspirerat mig mycket.

Jag vill även tacka Anna-Lena Ljusberg som läst min uppsats noga flera gånger och kommit med bra synpunkter.

Till sist vill jag speciellt tacka Niklas som läst min uppsats om och om igen och stöttat mig i skrivandet. Tack för ditt tålamod och engagemang.

Stockholm, maj 2002

Anneli Hippinen

Innehållsförteckning

Sammanfattning
Abstract
Förord

1. Inledning	1
Bakgrund.....	2
Begreppsdefinitioner.....	2
Arbetets uppläggning.....	3
2. Kort historik	4
3. Tidigare forskning	6
Läraren och fritidspedagogen.....	6
Utbildning och verklighet.....	8
Statusskillnad.....	8
Sammanfattning.....	9
Yrkesroll.....	9
Mead och yrkesroller.....	10
Professionalism.....	11
Lärares professionalisering.....	11
Fritidspedagogens professionalisering.....	12
Sammanfattning.....	12
4. Syfte och frågeställningar	14
5. Metod och genomförande	14
Urval.....	14
Genomförande.....	15
Analys av intervjuerna.....	16
Etiska aspekter.....	16
6. Intervjuresultat	18
Yrkesvalet.....	18
Utbildning och verklighet.....	22
Yrkesroll.....	24
Status.....	29
Tillfreds i yrket?.....	31

7. Avslutande diskussion	34
Förändring av yrkesvalet.....	34
Status då och nu.....	35
Yrkesrollen.....	36
Lärarnas yrkesroll.....	37
Fritidspedagogernas yrkesroll.....	38
Yrkesrollens förändring.....	39
Yrkesroll och interaktion.....	40
Varför väljer en person lärar- respektive fritidspedagogyrket.....	41
Avslutning.....	41
Referenslista	43

Bilaga:

1. Intervjufrågor

1. Inledning

Vad ska du bli när du blir stor?

Detta är en fråga som ofta ställs när en individ växer upp, med skiftande svar genom åren. När individen sedan väljer yrke är det inte nödvändigtvis ett val för livet.

Vad är det då som från början inspirerar individen till sitt yrkesval? Det kan vara många faktorer, varför frågan bör begränsas för att få rum i den här uppsatsen. Begränsningen är gjord genom en koncentration på två pedagogiska yrken, nämligen lärar- och fritidspedagogyrket. Detta är två yrkeskategorier som arbetar med barn, fast ur något olika synvinklar. Läraryrket har en lång tradition med en etablerad yrkesroll, medan fritidspedagogyrket ligger efter i yrkesrollsutvecklingen, då det är ett relativt nytt yrke. Ändå arbetar de här två yrkeskategorierna tätt tillsammans med samma barn främst i åldrarna sju till nio år. Vad är det då som inspirerat lärare och fritidspedagoger att välja sina yrken och har inspirationen varit densamma?

Under de senaste tjugo åren har lärar- och fritidspedagogyrket varit med om förändringar gällande bland annat sina roller och samhällets syn på dem. Därför är det intressant, enligt mig, att se om de förändringarna varit positiva eller negativa sett ur fritidspedagogernas och lärarnas egen synvinkel. Uppsatsen kommer sålunda att undersöka vad några lärare och fritidspedagoger anser om sin yrkesroll nu jämfört med när de gick ut sin utbildning för ungefär 20 år sedan. I uppsatsen undersöks även de lärare och fritidspedagoger som gick ut sin utbildning i slutet av 1990-talet. De som gick ut sin utbildning för 20 år sedan kanske rentav valde sitt yrke av andra anledningar än de som gick ut sin utbildning i slutet av 1990-talet. Uppsatsen kommer att jämföra dessa två kategorier i den empiriska undersökningen.

Att definiera ett yrke kan vara svårt för de som arbetar inom det och för samhället i övrigt. Lärar- och fritidspedagogyrket lider ofta av det definitionsproblemet. Lärarens yrkesroll har förändrats en del genom åren, men samhället har ändå en klar bild av vad den innebär, tack vare läraryrkets starka tradition. För en lärare är däremot bilden av den egna yrkesrollen ofta vidare än vad samhällets definition av yrket är. Det anses ofta att lärare är de som lär barnen läsa, skriva och räkna i de lägre årskurserna, medan lärare ser sin roll vidare, innehållande bland annat uppfostran och social träning av barnen förutom kunskapslärandet.

Fritidspedagogen som yrkesroll däremot är ett relativt nytt begrepp med inte alldeles klara riktlinjer och traditioner. Allmänheten vet inte alltid vad en fritidspedagog gör, vilket kan leda till en lägre status och frustration hos fritidspedagogerna. Själva vet de ofta vad de vill med sitt yrke, med barnens sociala utveckling som högsta prioritet. Är då yrkesrollerna lärare och fritidspedagog professionella? Frågan kommer att behandlas i uppsatsen, med yrkesroll och professionalitet som två huvudbegrepp.

Avsikten med uppsatsen är främst att redovisa varför lärare och fritidspedagoger väljer sina yrken och om anledningarna till valet har förändrats under de senaste tjugo åren. Detta sker genom tolkning av empiriska data och jämförelser med tidigare forskning i bland annat ämnet om yrkesroller och professionalism.

Bakgrund

Lärarnas och fritidspedagogernas yrkesroller är ett naturligt intresse för mig eftersom jag själv är fritidspedagog och har arbetat ett antal år inom skolans och omsorgens värld. Där har jag mött olika typer av individer som innehar dessa två yrkesroller. Detta har fött mitt intresse att undersöka om det är en viss typ av människor som söker dessa yrken, och om det är olika sorters människor som söker sig till lärar- respektive fritidspedagogyrket. Även om alla är olika som individer när de söker sig till lärar- eller fritidspedagogkåren så blir de ofta snabbt en del av gemenskapen och faller ibland in i klichéer associerade med yrkesrollen. Kanske är det så att de individer som söker sig till dessa yrken är sådana som vill vara som lärare och fritidspedagoger. Det jag också har märkt under min yrkesverksamma tid är att lärare och fritidspedagoger verkar skilja sig en del från varandra som individer. Är de då olika individer från början eller har de enbart fallit in i sina yrkesroller på ett sådant sätt? Många frågor finns kring ämnet, men främst vill jag undersöka varför individer väljer just de här två yrkena och genom det kanske få svar på en del frågor.

Arbetet i skola och omsorg har förändrats en del under de senaste tjugo åren. Jag som började arbeta som fritidspedagog i slutet av 1990-talet har hört många lärare och fritidspedagoger som arbetat ett tag prata om "den gamla goda tiden", då arbetet med barnen enligt dem inte var lika tungt som det är nu. Därför handlar två av frågeställningarna för uppsatsen om huruvida valet till yrke har förändrats under de senaste 20 åren och vad de som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet anser om sitt yrke idag.

Avslutningsvis vill jag förklara varför just fritidspedagoger och lärare är med i den här undersökningen. Fritidspedagogerna är ganska självklara deltagare på grund av mitt eget yrke. Anledningen till valet av lärarna som deltagare är att deras yrke lever på en lång tradition och har en utpräglad roll i samhället, men också för att de arbetar nära fritidspedagogerna. Att jämföra dessa två yrken - det ena med lång tradition och det andra med en relativt ny yrkesroll - förefaller mig intressant. Det som gör det mer intressant är att se om de gjort sitt yrkesval utifrån liknande kriterier, då de ofta arbetar med samma barn.

Begreppsdefinitioner

De centrala begreppen i den här studien är yrkesroll, professionalism och yrkesval. Yrkesroll och professionalism förklaras grundligt i kapitlet om tidigare forskning. Yrkesvalet är ett centralt begrepp i uppsatsens syfte: Varför en person väljer lärar- respektive fritidspedagogyrket.

Några begrepp i uppsatsen bör förklaras lite närmare nämligen klass, integration, slump och barn/elever.

I intervjuresultaten används ordet klass gällande arbetarklass, medelklass och överklass. Hur dessa olika klasser definieras har lämnats till de intervjuade att tolka. Vid frågan om vilken klass de intervjuade anser att de växte upp i finns det ingen definition på klasserna från intervjuarens sida. Redovisningen av klasstillhörighet sker enbart genom de intervjuades egen definition av ordet.

Ordet integration används främst i sammanhang där skola och fritidshem finns med och syftar till deras integration. Ordet integration förklaras i Nationalencyklopedins ordbok 2 (1996) som "*sammansmältning av olikartade delar till en helhet*" (sidan 62). Den innebörden

används även i den här uppsatsen med tanke på att skolan och fritidshemmet var relativt olikartade delar innan de integrerades till en helhet.

Begreppet slump beskrivs i Nationalencyklopedins ordbok 3 (1996) som ”*resultat eller yttring av omständigheter som inte kunnat förutses eller kontrolleras*” (sidan 176). I den här uppsatsen används ordet slump för att beskriva hur några av de intervjuade hamnat i sina yrken. De har inte förutsett sitt yrkesval utan hamnat i yrket av en *slump*.

Ordet slump kommer att användas för att framhäva skillnaden mellan de intervjuade som gjort ett mer medvetet val av sitt yrke och de som gjort ett omedvetet val till sin yrkeskarriär. De intervjuade som mindre medvetet hamnat i sitt yrke beskrivs i den här uppsatsen som att de hamnat där via slumpen.

Barn/elever har samma betydelse i den här uppsatsen. Ordet elev används främst i samband med skola och lärare, medan ordet barn används mest i samband med fritidshem och fritidspedagoger. Barn är även det ord som används mest i uppsatsen av orden barn och elev.

Arbetets uppläggning

Uppsatsen är indelad i tre delar; en teoridel, en empirisk del och en diskussionsdel där teoridelen och den empiriska delen möts till diskussion.

I den teoretiska delen tas tidigare forskning upp med koncentration på teorier om yrkesroll och professionalism. Begreppet yrkesroll behandlas främst utifrån förklaringar av vad lärarens och fritidspedagogens yrkesroller innebär sett från tidigare forskning, men även utifrån vad några forskare som till exempel Johansson (1984) anser definierar en mer allmän syn på termen yrkesroll. Professionalism behandlas utifrån tidigare forskning med målet att undersöka om yrkena lärare och fritidspedagog är professionella yrken. Den teoretiska delen kommer även att ta upp annan forskning för att förstärka och förstå syftet med uppsatsen, till exempel Meads teorier om interaktionism (Berg 1976). Kort historik föregår den tidigare forskningen.

Den empiriska delen lyfter fram resultaten av datainsamlingen, vilken är gjord i form av intervjuer. Tolv intervjuer har genomförts med sex lärare och lika många fritidspedagoger. Resultaten av hur de intervjuade svarade på frågorna och analysen av svaren återfinns i den empiriska delen.

I den avslutande delen av uppsatsen förs en diskussion där de båda föregående delarna möts. Där undersöks om den tidigare forskningen i ämnet förklarar resultaten av intervjuerna eller om den empiriska delen visar nya tendenser i forskning kring lärare och fritidspedagoger. I den avslutande delen knyts uppsatsen samman.

2. Kort historik

Här följer en kort bakgrundsbeskrivning av de arenor där lärare och fritidspedagoger verkar och en sammanfattning av yrkenas respektive utbildningshistoria.

Fritidshemmet:

Har funnits sedan 1960-talet som en kommunal institution. Det fanns två pedagogiska utgångspunkter för verksamheten på fritidshemmet, antingen att barnen skulle ha ett antal aktiviteter att välja mellan som var fria från skolans och arbetslivets tvång eller att barnen hade sin fria tid där och fick välja om de ville göra något eller bara vara där. I mitten av 1980-talet började utvecklingen mot integrering av skola och fritidshem, lokalmässigt och personalmässigt. De flesta skolor och fritidshem i Sverige har idag nått denna integrering (Söderlund 2000, Hippinen 2000).

Skolan:

Har existerat i århundraden, men den allmänna folkskolan i Sverige infördes 1842, då det blev skolplikt från senast nio års ålder. 1962 infördes grundskolan som är obligatorisk för alla barn mellan sju och sexton år. Den senaste förändringen i skolans utformning är fritidshemmets och förskolans integrering med skolans lokaler och personal (Bonniers lexikon 1997).

Skillnaderna mellan fritidshemmet och skolan:

Söderlund (1995) har i sin studie påpekat skillnaderna mellan fritidshemmet och skolan, vilket visas klart och tydligt genom det här citatet:

"Skola		Fritidshem
<i>obligatorisk</i>	-	<i>frivillig</i>
<i>läraren bestämmer</i>	-	<i>fritt val av sysselsättning</i>
<i>tydliga krav</i>	-	<i>otydliga krav</i>
<i>kunskaper och färdigheter</i>	-	<i>kunskap om social kompetens</i>
<i>lektioner 40 min</i>	-	<i>arbetspass utan klar tidsgräns</i>
<i>läraren ofta ensam</i>	-	<i>arbetslag</i>
<i>oftast hel klass</i>	-	<i>oftast mindre grupper</i>
<i>intellektuell träning</i>	-	<i>utveckling av hela människan</i>
<i>fast struktur</i>	-	<i>lös struktur</i>
<i>sopar problem under mattan</i>	-	<i>diskuterar problem</i>
<i>få men stora rum</i>	-	<i>många små rum</i>
<i>fattar beslut</i>	-	<i>många samtal, långt till beslut"</i>

(Söderlund 1995, sidan 23).

Söderlund (1995) visar att det finns en hel del olikheter mellan skolan och fritidshemmet som arbetsplats. Det betyder också att lärare och fritidspedagoger har olika arbetsuppgifter och yrkesroller.

Integreringen av fritidshemmet och skolan:

Efter 1985 framträdde fritidshemmen mer som en institution med utbildade fritidspedagoger som var specialiserade på barn i skolåldern. Detta var en orsak till ökningen av antalet inskrivna barn på fritidshemmen.

Vid ingången till 1990-talet började politiker att fundera på en samordning av grundskolans och barnomsorgens resurser. Detta på grund av en ansträngd nationell ekonomi. För att minska kostnaderna för lokaler och personal integrerades fritidshemmen i skolans lokaler.

Fritidshemmen tillhörde Socialstyrelsens ansvarsområde fram till 1998. Efter det blev Statens skolverk ansvarigt även för fritidshemmen. Detta för att underlätta den integrerade verksamheten mellan skola och fritidshem. Enligt nu gällande måldokument är fritidshemmen komplement till skolan och inte till hemmen som de var tidigare (Calander 1999).

Utbildningen:

Fritidshemmen tillkom på 1960-talet, därmed började första utbildningen av fritidspedagoger på prov i Norrköping 1964. Utbildningen var i yrkesskoleform. Efter gymnasiereformen 1970 utvecklades fritidspedagogutbildningen till en eftergymnasial linje. Nästa förändring i utbildningen skedde i samband med högskolereformen 1975-1977. Då utvecklades fritidspedagogutbildningen till en högskoleutbildning. Det skulle skapas en mötesplats för de olika pedagogiska traditionerna, vilket bland annat skulle utmynna i ett vidgat perspektiv på pedagogrollen (Calander, 1999). Fritidspedagogutbildningen har efter högskolereformen förlängts med jämna mellanrum; i mitten av 1980-talet från 80 till 100 poäng, 1993 från 100 till 120 poäng och 2001 från 120 till 140 poäng, vilket är samma antal poäng som för lärarexamen gällande grundskolans tidigare årskurser.

Läroverksamheten inleddes 1830 med den första folkskolläroverksamheten och utökades 1858 med den första småskolläroverksamheten. 1956 bildades den första läroverksamheten vilken placerades i Stockholm. Den första läroverksamheten tillkom 130 år före fritidspedagogutbildningen (J-E Johansson, 1983).

Från och med hösten 2001 har läroverksamheten förändrat sina utbildningar markant, till exempel läser nu de flesta pedagogikstuderande en bas tillsammans och väljer därefter sina specialområden. Den här uppsatsen belyser individer som gått ut sin utbildning senast år 2000 och därför har de ingen erfarenhet av den nya utbildningen. Därför kommer inte den nya pedagogutbildningen att behandlas.

3. Tidigare forskning

Det här kapitlet kommer att redovisa ett urval ur den tidigare forskningen som studerat teorier om yrkesroll och professionalism (Calander 1999, Carlgren 2000, Hansen 1999, Johansson 1984, Ursberg 1996). Genom det teoretiska perspektivet går det lättare att förstå hur vissa yrkesroller och då främst lärarens och fritidspedagogens yrkesroller uppstår och fungerar. Under den teoretiska delen kommer även G H Meads teorier om bland annat interaktionism kort att belysas för att ge en djupare förståelse för yrkesrollen.

Innan redovisningen av de teorier som behandlas i studien kommer lärarens och fritidspedagogens yrkesroller att belysas utifrån tidigare forskning om deras yrken.

Läraren och fritidspedagogen

Vad innebär de två olika yrkeskategorierna lärare och fritidspedagog? Så här förklaras de i en uppslagsbok:

Fritidspedagog: *"Person som ger pedagogisk handledning och sysselsätter barn vid fritidshem, parklek eller skolans fritidsverksamhet."*

(Nationalencyklopedin, 2002, www.ne.se)

Lärare: *"Person som yrkesmässigt ägnar sig åt undervisning."*

(Nationalencyklopedin, 2002, www.ne.se)

Uppslagsboken ger en enkel bild av yrket. Det går att förstå vad yrkesrollen innebär, men ett yrke kan oftast inte enbart förklaras med en mening.

Lärarens yrkesroll och uppgifter enligt tidigare studier visar på en komplex yrkesroll med många olika komponenter. En lärares arbete och yrkesroll utformas olika beroende på var arbetet utförs. Först och främst beroende på vilken ålder på elever läraren har och om läraren arbetar inom den grundläggande utbildningen eller i någon specialform. Även var läraren arbetar geografiskt styr utformningen av yrkesrollen, till exempel om läraren arbetar i en by eller storstad och vilket socialt upptagningsområde skolan har (Carlgren 2000).

"Lärarnas arbete omfattar att utforma, planera och sköta en verksamhet där eleverna deltar i olika slags aktiviteter. Lärarna organiserar och leder elevernas aktiviteter i stor utsträckning genom att ge dem uppgifter samt instruktioner för uppgifternas genomförande. En del av detta är vad som brukar kallas undervisning, som syftar på interaktion mellan lärare och en eller flera elever i syfte att åstadkomma lärande. Till det kommer att följa upp elevernas lärande och bedöma deras kunskaper. En ganska stor del av arbetet handlar om att få eleverna att delta i de planerade aktiviteterna, vilket bland annat omfattar att skapa sammanhang som gör att eleverna blir motiverade att delta." (Carlgren 2000, sidan 69).

Säll (2000) tar i sin avhandling upp olika skepnader för lärarens yrkesroll nämligen:

Estradören: Rollen av att stå i centrum och använda sig själv som instrument för att fånga åhörarnas (barnens) uppmärksamhet.

Regissören: Planerar, organiserar och leder spelet i klassrummet.

Illuminatören: Ser till att varje barn blir sett både ur en kognitiv och en emotionell/social aspekt. Ser till varje barns behov på deras egen nivå.

Med dessa skepnader vill Säll (2000) att vi som betraktar läraren ska se dennes komplexa yrkesroll.

Kraven på läraren har förändrats de senaste åren, som till exempel lärarens auktoritet. Förr var det självklart att ha auktoritet i klassrummet - nu måste läraren "vinna" auktoriteten. Detta är en förändring i relationen mellan lärare och barn, som också ger följderna i den allmänna pedagogiken där läraren försöker hitta vägar tillsammans med eleverna (Carlgren 2000). Arbetet har också förändrats i och med läroplanen Lpo 94, där läraren själv ska utveckla formerna för verksamheten, liksom ramarna. Det har utökad lärarnas arbetsuppgifter och kraven på yrkesrollen. Dessutom är lärarens arbete ett ensamarbete, vilket gör att kraven och arbetsuppgifterna utökas på en individ.

Fritidspedagogens yrkesroll karakteriseras av ett arbete i arbetslag och ett arbete av barncentrering. Ett ideal på fritidshem är enligt Hansen (1999) att *"...barnens individuella och grupprelaterade behov ska tillåtas styra arbetet"* (sidan 61).

Två uppgifter är framträdande på fritidshemmet, nämligen omsorgsuppgiften och den pedagogiska uppgiften. Omsorgsuppgiften innebär omsorgen av barnen med en trygg tillvaro på fritidshemmet. Den pedagogiska uppgiften är ett vardagslärande där fritidspedagogen inspirerar barnen på olika sätt, men inte på ett skolundervisningssätt, utan snarare som en inspiratör bland barnen och i bakgrunden. På fritidshemmet läggs även en stor vikt vid den fria leken som utvecklar barnen och där fritidspedagogen är i bakgrunden och observerar.

I Hansens (1999) studie ser fritidspedagogerna själva sin roll som den som ger omsorg i föräldrarnas ställe genom att *"...bereda avkoppling och lugn, skapa trivsel, ge möjlighet till meningsfull sysselsättning, men också en känslomässig relation, att bry sig om, att ge av sig själv, vara engagerad, ta sig tid, samtala, lyssna, vara en vuxen som barnen tycker om, tyr sig till, som en vuxen i umgänge med barnen."* (Hansen 1999, sidan 205).

Hansen (1999) har i sin avhandling undersökt hur lärare och fritidspedagoger ser på varandras yrkesroller, vilket har en betydelse även i denna uppsats för att skapa en inblick i hur nära besläktade yrkesroller ses av varandra.

Läraryrket är ett välbekant yrke, eftersom alla har gått i skolan och haft lärare. Fritidspedagogerna i Hansens (1999) undersökning anser att lärarnas yrkesroll går ut på att lära barnen läsa, skriva och räkna. Fritidspedagogerna har en annan syn på barnen, där de ser hela barnet och inte barnet enbart inom ramarna för resultat, anser de själva. Gemensamt för fritidspedagogerna i Hansens (1999) undersökning är att alla ansåg sig ligga lägre statusmässigt än lärarna i samhället när de jämförde sig själva med dem.

Fritidspedagogyrket är ett relativt okänt yrke till sitt innehåll, i samhället och enligt lärarna i Hansens (1999) undersökning. Lärarna ser fritidspedagogens yrke koncentrerat på två områden; det praktiskt estetiska och att de har kunskaper om barn och barns utveckling. Hur lärarna beskriver fritidspedagogernas yrkesroll beror på hur mycket de själva arbetar med fritidspedagogen och de individuella erfarenheter de har av det samarbetet.

Utbildning och verklighet

I forskningen om lärarutbildningen redovisas att ingen större utveckling skett av utbildningen. Lärarrollen har dock förändrats genom åren, synen på lärande och kunskap har också förändrats. Även synen på barnet och föräldrarnas förhållande till skolan har förändrats.

"Skolan och skolans verksamhet motsvarar inte längre de minnesbilder av skolan som många av dagens föräldrar till barn och ungdom har och kanske förväntar sig möta." (Broman, 1998, sidan 25).

Denna förändring av synsättet tillsammans med utvidgningen av uppgifterna mot ett större socialt ansvar för lärarrollen, har gjort att lärarutbildningen inte har följt med i utvecklingen. Därför har utbildningen blivit starkt kritiserad. De nyutbildade lärarna får en verklighetschock när de möter yrkesverkligheten med de många konfliktfyllda arbetssituationerna. Utbildningen handlar för mycket om hur det borde vara och beskriver otillräckligt hur verkligheten ser ut (Broman 1998).

Både Johansson (1984) och Hansen (1999) har i sina studier visat att fritidspedagogerna i allmänhet är mer nöjda med sin utbildning än vad lärarna är. En av anledningarna till detta fenomen kan vara att fritidspedagogerna går utbildningen utan att ha några etablerade idéer om vad yrket innebär (Hansen 1999).

Statusskillnad

Läraren och fritidspedagogen skiljer sig något från varandra när det gäller arbetsuppgifter och yrkesroller, skiljer de sig även statusmässigt?

Hansen (1999) anser att lärarna generellt har en högre status än fritidspedagogerna. Detta på grund av att skolan har en klarare position i samhället än fritidshemmet. Det ifrågasätts inte att barnen ska gå i skolan, även om innehållet ibland kan ifrågasättas. Att barnen går på fritidshemmet är inte lika självklart. Det kan ifrågasättas ibland vad värdet av att ha barnen på fritidshemmet är.

Skolan har existerat som en institution i över hundra år längre än fritidshemmet, vilket gör att skolan har en mer självklar roll i samhället. Detta präglar även yrkesrollerna lärare och fritidspedagog. Läraryrket är ett välkänt och väletablerat yrke med klar innebörd för vad som är arbetets syfte och mål. Fritidspedagogyrket är däremot ett ifrågasatt yrke med relativt otydliga mål. Detta gör att samhället, lärarna och fritidspedagogerna själva ofta anser att lärarna har en högre status än fritidspedagogerna (Hansen 1999).

"Den av båda grupperna upplevda statusskillnaden mellan de två yrkena förefaller därmed att ha en klar betydelse för förhållandet dem emellan. Det förhållande att fritidspedagogerna ständigt återkommer till den och mycket ofta spontant jämför sig med lärarna, medan lärarna mycket sällan annat än som svar på mina direkta frågor gör motsvarande jämförelse kan ses som förhållandet mellan en dominerande och en dominerad grupp." (Hansen 1999, sidan 247).

Sammanfattning

Lärarens yrkesroll är komplex. Den skiljer sig bland annat beroende på åldern på barnen och var läraren arbetar geografiskt. Rollen som lärare innebär bland annat att planera, organisera och leda arbetet i klassrummet och att se till varje barn utifrån deras kognitiva och sociala/emotionella utveckling (Säll 2000).

Lärarens arbete har förändrats under de senaste åren bland annat genom en annorlunda relation till barnen och de utökade arbetsuppgifterna i samband med den nya läroplanen Lpo 94 (Carlgren 2000).

Fritidshemmets främsta uppgifter är omsorgsuppgiften och den pedagogiska uppgiften. Fritidspedagogens yrkesroll enligt dem själva är bland annat att skapa trivsel, ge möjlighet till meningsfulla aktiviteter, bry sig om, ge av sig själv, samtala, vara engagerad och vara en vuxen som barnen tycker om och tyr sig till (Hansen 1999).

Läroplanen har inte följt med utvecklingen för lärarrollen under de senaste åren. De nyutbildade lärarna får mer eller mindre en verklighetschock när det kommer ut i arbetslivet efter utbildningen (Broman 1998 och J-E Johansson 1983). Fritidspedagogerna är i allmänhet mer nöjda med sin utbildning än lärarna (Johansson 1984 och Hansen 1999).

Hansen (1999) anser att fritidspedagogerna generellt har lägre status än lärarna. Detta på grund av att skolan har en klarare position i samhället än fritidshemmet.

Yrkesroll

Teorierna om yrkesrollen koncentreras på Johanssons (1984) och Hansens (1999) tolkningar. Johansson (1984) talar om rollen utifrån en dynamisk syn, medan Hansen tolkar rollen på ett interaktionistiskt sätt. De dynamiska och interaktionistiska synsätten på yrkesrollen liknar varandra, men skiljer sig ändå något i detaljbeskrivningen.

Johansson (1984) beskriver rollen på ett sätt där individen (rollinnehavaren) styr sitt eget handlande, men samtidigt också styrs av förväntningarna från omvärlden på handlandet. Yrkesrollen byggs upp av egna handlingar, men framför allt utifrån de förväntningar som riktas på yrkesinnehavaren. Förväntningarna på yrkesrollen kan ses från två olika håll; förväntningarna på yrket i allmänhet och förväntningarna på yrkesinnehavarens personliga egenskaper. Ett yrke har inte enbart en roll utan flera associerade roller, som påverkar individens rollhandlingar.

"Genom att personens handlande i en roll påverkas av hans relationer till övriga inom rolluppsättningen uppstår komplexa mönster för hur hans agerande formas. Det är genom dessa komplexa rollmönster som individens yrkesidentitet och yrkesroll byggs upp."
(Johansson 1984, sidan 117).

En yrkesroll blir tydlig genom en klar bild av vad andra i omgivningen ställer för förväntningar på vad arbetet ska innehålla och resultera i. Den egna bilden av yrkesrollen, arbetsuppgifterna och syftet med dem skall även vara klar. Annars kan det resultera i en diffus bild av yrkesrollen för yrkesinnehavaren själv och omvärlden.

Johansson (1984) poängterar också de negativa sidorna av förväntningarna på yrkesrollen, som bland annat handlar om att förväntningarna kan vara orealistiska eller felaktiga gällande yrkesrollens innehåll eller att förväntningarna inte är överensstämmande med yrkesinnehavarens bild av det egna yrket.

Hansen (1999) vill använda uttrycket yrkesidentitet istället för yrkesroll, för att markera ett avståndstagande från den sociologiska innebörden i ordet roll. Den sociologiska innebörden underförstår, enligt Hansen (1999), att rollen är något som påtvingats individen.

"I "yrkesidentiteten" inbegriper jag individens egen påverkan och tolkning av yrket och yrkeskulturen såväl som yrkesgemensamma innebörder och symboler." (Hansen 1999, sidan 32).

Vidare talar Hansen (1999) om de roller som utvecklas i det sociala livet när individer kommer i kontakt med andra individer, roller som kan vara av olika slag:

"...beräknande och medvetna, beräknande men relativt omedvetna eller avsiktliga och medvetna, men gjorda utan beräkning för att han/hon handlar enligt sin grupps tradition." (Hansen 1999, sidan 32). En roll är därmed en slags rutin som kan upprepas i samma situationer och möten med samma sorts människor bland annat i det egna arbetslaget.

Både Johansson (1984) och Hansen (1999) talar om yrkesrollen som en roll som uppstår genom individens egen styrning av handlandet gemensamt med interaktionen med omgivningen och dess förväntningar. Johansson (1984) anser att yrkesrollen uppstår främst av omgivningens förväntningar, medan Hansen (1999) anser att rollen uppkommer främst genom individens egen påverkan på den. Uppkomsten av yrkesrollen är komplex med både förväntningar från och interaktion med omgivningen, blandat med yrkesutövarens egna påverkan på handlandet inom yrkesrollen.

Mead och yrkesroller

Här följer en kortfattad redovisning av de begrepp i Meads teorier som är av betydelse för uppsatsen.

Mead poängterar i sina teorier vikten av interaktion mellan individer. Grunden för utvecklandet av en egen identitet ligger i förmågan att sätta sig in i andras roller. Utvecklandet av jaget sker genom ett socialt samspel med andra individer, enligt Mead.

Grundtanken i Meads teori är att förstå och förklara medvetandets och jagets ursprung. Den förklaring som Mead ger är att interaktionen med omvärlden är en förutsättning för medvetandet och jaget. Detta betyder att interaktionen föregår medvetandet och jaget.

Interaktion mellan två individer påverkar båda lika mycket påstår Mead. Om en individ börjar tala med en annan individ så påverkas båda lika mycket, även om det enbart är en som utför den konkreta interaktionen (Berg 1976).

Två basbegrepp som Mead använder sig av är "me" och "I". "Me" är ett objekt som består av övertagna roller som speglar individens sociala omgivning. Detta övertagande av roller börjar redan vid tidig ålder med rollekar. "I" är subjektet som alltid förekommer begreppet "me" och

speglar individens fria vilja. Förenklat kan begreppen uttryckas såhär: "I" är subjektet som betraktar objektet "me" (Asplund 1972).

Utvecklandet av jaget sker genom interaktion med andra individer. Sker utvecklandet av yrkesrollen där också?

Johansson (1984) ser på rollen ur en synvinkel som till viss del går att jämföra med Meads teorier. Yrkesrollsinnehavaren styr sina egna handlingar, men styrs även av omvärldens förväntningar på yrkesrollen menar Johansson (1984). "Me" är ett objekt av övertagna roller som individen erhåller i interaktion med den sociala omgivningen. I arbetssituationer styrs yrkesrollen av interaktionen med den sociala omgivningen som ofta är arbetskamrater, men också av förväntningar från omgivningen. I lärares och fritidspedagogers yrkesroller kan förväntningarna komma från föräldrar och kollegor.

Johansson (1984) och Hansen (1999) menar båda att yrkesrollsinnehavaren även styr sina egna handlingar, vilket kan hänvisas till Meads begrepp "I", som är individens fria vilja.

Professionalism

Forskning kring professionalisering har i huvudsak förekommit inom sociologin. En profession är enligt den klassiska sociologiska definitionen ett yrke som kännetecknas av:

"...en teoretisk kunskapsbas, lång utbildning, autonomi i yrkesutövandet, kontroll över vilka som släpps in respektive utsluts ur kåren, kontroll över kunskapsutvecklingen inom yrket (kunskapsmonopol) och etiska regler." (Carlgren 2000, sidan 105).

Läkare och advokat är de två yrken som oftast utgör en norm för klassificering av yrken med professionella egenskaper. Ursberg (1996) talar om några undersökningsvariabler för att kunna undersöka graden av professionalisering i olika yrkesgrupper.

Undersökningsvariablerna är *"...autonomi, examina (diplom, certifikat), teoretisk eller abstrakt kunskap, klientbaserad..."* (Ursberg 1996, sidan 34).

Utöver undersökningsvariabeln måste professionaliseringsstrategier användas för att undersöka professionaliseringen. Undersökningsvariabeln och professionaliseringsstrategierna ger tillsammans en öppen teoriram. Denna teoriram gör det möjligt att diskutera professionalisering mellan olika samhällstyper och traditioner.

Johansson (1984) tar upp professionaliseringsprocessen som utgör grunden när ett yrke professionaliseras. Den processen delas in i tre delar.

1. Arbetet övergår från att vara oavlönat till att bli avlönat. De som utför arbetet blir definierade som arbetskraft.
2. Det skapas en utbildning specifik för yrkesgruppen.
3. Professionen själv ansvarar för utbildningen och skaffar sig därigenom kunskapsmonopol. Sedan erkänns professionen i samhället genom legitimering.

Lärares professionalisering

Carlgren (2000) är tveksam till om läraryrket någonsin varit en profession med tanke på den sociologiska definitionen av en profession. Lärarna har fört en professionaliseringskamp de senaste 100 åren och en ganska framgångsrik sådan. Framgångarna har resulterat i bland

annat en förlängning av utbildningen och etablerandet av pedagogik som en vetenskaplig disciplin i Sverige.

Kontrollen av läraryrkets profession har ökat under de senaste åren med till exempel utvärderingar, nationella prov och att eleverna ska vara godkända när de lämnar grundskolan. Förändringar har även skett i media som har öppnat ögonen för skolan, vilket har medfört en ökad press på lärarna och skolan. Lärarna ska även ha en öppnare kommunikation med föräldrarna och låta dem få ha mer inflytande i skolan än förut (Calander 1999).

Lärarens yrkesroll har även utökats till att inte enbart innefatta barnen, vilket tidigare nämnts. Nu ska läraren själv utveckla formerna för verksamheten, liksom ramarna. Detta ökar professionaliseringen (Carlgren 2000).

Fritidspedagogens professionalisering

Fritidspedagogernas professionaliseringssträvan går trögt framåt enligt Calander (1999). Detta på grund av att i det utbildningsinstitutionella fältet där fritidspedagogutbildningen ingår har de andra utbildningarna, som till exempel lärar- och förskolläraryrket, högre status än fritidspedagogutbildningen. Som resultat av detta utvecklas fritidspedagogernas yrkesidentitet idag mer genom yrkets närhet till skolan än i förhållande till den egna professionens specialiteter såsom barns och ungdomars tillvaro på fritiden (Calander 1999).

Yrket fritidspedagog är relativt nytt och ett yrke som förut kunde skötas i hemmet. I hemmet sköttes omsorgen av obetalda kvinnor, som grundade omsorgen på känslomässigt engagemang. Nu är omsorgen ett lönearbete i den offentliga sektorn. Ursberg (1996) talar om barnens fritid som en motsats till skolarbetet. På fritiden behöver barnen en vuxen omkring sig, men i samhället råder det delade meningar om de behöver vara högstskoleutbildade pedagoger. Detta tankesätt försvårar fritidspedagogernas professionaliseringssträvan.

Johansson (1984) anser att fritidspedagogyrket präglas av en låg grad av professionalitet. Detta bland annat på grund av att fritidspedagoger inte har någon egen specialiserad kunskapsmassa eller specifika metoder för att tillämpa sin kunskap i det dagliga arbetet. Fritidspedagogyrket präglas av en låg grad professionalitet påpekar Johansson (1984) i sin avhandling som skrevs för 18 år sedan, men som i referens till Calander och Ursberg fortfarande är aktuell gällande professionaliseringstanken. Calander (1999) påpekar som tidigare nämnts att professionen fritidspedagog utvecklas genom yrkets närhet till skolan. Ursberg (1996) poängterar samhällets syn på att pedagogerna på fritidshem kanske inte alltid behöver vara högstskoleutbildade. Calander (1999) och Ursberg (1996) visar att Johanssons (1984) påstående om att fritidspedagogerna präglas av en låg grad professionalitet fortfarande är aktuell.

Sammanfattning

Johansson (1984) beskriver rollen på ett sätt där rollnehavaren styr sitt eget handlande, men samtidigt också styrs av förväntningarna från omvärlden på handlandet.

Hansen (1999) anser att individerna till stor del styr sina egna handlingar i rollen men att rollen även kan vara en rutin som uppkommer i mötet med samma sorts människor i samma situationer, till exempel arbetslag.

Grundtanken i Meads teorier är att förstå och förklara ursprunget till medvetandet och jaget. Utvecklandet av jaget sker i ett socialt samspel med andra individer, därav vikten av interaktion mellan individer.

Begreppen "Me" och "I" är två basbegrepp i Meads teorier. "Me" är ett objekt som består av övertagna roller som speglar individens sociala omgivning. "I" är subjektet som förekommer objektet ("Me") och speglar individens fria vilja (Asplund 1972, Berg 1976).

En profession är ett yrke som kännetecknas av en teoretisk kunskapsbas, lång utbildning, autonomi i yrkesutövandet, kontroll över vilka som släpps in respektive utsluts ur kåren, kunskapsmonopol och etiska regler (Carlgren 2000).

Lärarens professionalisering har varit relativt framgångsrik de senaste 100 åren vilket resulterat i förlängd utbildning och erkännandet av pedagogik som vetenskaplig disciplin i Sverige (Carlgren 2000).

Fritidspedagogens professionalisering utvecklas nu framförallt genom fritidspedagogens närhet till skolan snarare än i förhållande till den egna professionens specialiteter (Carlgren 1999).

4. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka *varför en person väljer fritidspedagog- respektive läraryrket*.

För att komplettera och vidareutveckla syftet används frågeställningar.

1. *Har anledningarna till yrkesvalet för de intervjuade fritidspedagogerna och lärarna förändrats, beroende på om de gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet?*
2. *Vad har fritidspedagog- respektive läraryrket för status i samhället i jämförelse med varandras yrken?*
3. *Har statusen för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?*
4. *Vad har fritidspedagoger och lärare för yrkesroller?*
5. *Har yrkesrollerna för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?*

De fem frågeställningarna besvaras främst av den empiriska delen i uppsatsen.

5. Metod och genomförande

Uppsatsen är en kvalitativ studie och den empiriska delen består av intervjuer. För att undersöka personers yrkesval är intervjuer ett bra sätt att försöka fånga upp deras tankar kring yrkesvalet och fördjupa sig i dem. Därför har en kvalitativ studie valts för denna uppsats.

Kvale (1996) använder sig av en metafor om en gruvarbetare i början av sin bok om intervjuer, som passar väl in i den här uppsatsens användande av intervjuer, nämligen:

"In the miner metaphor, knowledge is understood as buried metal and the interviewer is a miner who unearths the valuable metal." (Kvale 1996, sidan 3).

Intervjuerna i uppsatsen behandlas på ett sätt där "metallen", det grundläggande för uppsatsen utifrån syftet och frågeställningarna, "grävs" fram. Detta för att hitta det som är väsentligt hos de intervjuade genom de rätta frågorna. Användandet av intervjuer på det här "grävande" sättet gör att jag som intervjuare kommer närmare de intervjuade och kan få fram ett djupare och mer meningsfullt empiriskt material än genom till exempel enkäter.

Urval

Den empiriska delen i uppsatsen består av tolv intervjuer, hälften med lärare och den andra hälften med fritidspedagoger. Intervjupersonerna delades in i fyra grupper med tre personer i varje grupp:

1. Lärare som gick ut sin utbildning åren 1977-1985.
2. Fritidspedagoger som gick ut sin utbildning åren 1977-1985.
3. Lärare som gick ut sin utbildning åren 1995-2000.
4. Fritidspedagoger som gick ut sin utbildning åren 1995-2000.

Valet av de här fyra grupperna gjordes för att en jämförelse mellan grupperna av lärare och fritidspedagoger som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet och grupperna som gick ut utbildningen i slutet av 1990-talet skulle vara möjlig. Därför bestämdes årtalen för de fyra grupperna på ett sådant sätt att de intervjuade gick ut sin utbildning ungefär i början av 1980-talet, före 1985 fast inte för tidigt, och i slutet av 1990-talet, men ändå att de hunnit arbeta ett år. Året 1977 bestämdes genom att det var det första året som fritidspedagogutbildningen blev en högskoleutbildning, efter en omfattande högskolereform i Sverige (Bra böckers lexikon 11, 1994). Det betyder också att om någon av de intervjuade fritidspedagogerna avslutade sin utbildning det året har de inte gått någon högskoleutbildning. Ändå var utbildningen i förändring under den här tiden och för att få en bra vidd på intervjuerna valdes året 1977.

Intervjugrupperna som avslutade sin utbildning 1995 fram till 2000 bestämdes främst genom att det är tio år mellan grupperna före 1985 och efter 1995, men även på grund av att den nya läroplanen, lpo 94, hade trätt i kraft precis innan 1995. Det avslutande årtalet 2000 fastställdes med tanke på att intervjupersonerna bör ha hunnit arbeta en tid för att kunna svara på intervjufrågorna.

Innan intervjuerna genomfördes i stor skala testades frågorna på en pilotperson som var lärare med avslutad utbildning efter 1995. Den intervjun fungerade bra, vilket tolkades som att inga förändringar behövde göras i intervjufrågorna.

Intervjupersonerna valdes ut slumpvis på olika Stockholmsskolor eller i närliggande förortsskolor. De valdes via telefonsamtal till skolan där de tillfrågades om när de gick ut sin utbildning, och om de matchade med någon av de fyra grupperna bokades en intervju med den tillfrågade fritidspedagogens eller lärarens medgivande. Ett annat kriterium var att de fortfarande arbetade inom yrket och hade gjort det sedan de utbildades med vissa undantag som tjänstledigheter av olika slag för till exempel studier, mamma/pappa ledigheter och resor. Lärarna i undersökningen är alla 1-7 lärare. Detta på grund av att de har mest samarbete med fritidspedagogerna och då på ett bättre sätt kan svara på intervjufrågorna (se bilaga 1). Intervjupersonernas ålder eller kön kommer inte att redovisas.

I resultatdelen kommer de intervjuade att namnges utifrån de fyra grupperna. Lärarna och fritidspedagogerna som gick ut sin utbildning mellan åren 1977 och 1985 kommer att benämnas lärare -85 respektive fritidspedagog -85. De lärare och fritidspedagoger som gick ut sin utbildning mellan åren 1995 och 2000 kommer att benämnas lärare 95- respektive fritidspedagog 95-.

Genomförande

Intervjuerna genomfördes i ett enskilt rum med bandspelare. De intervjuade var inte förberedda på något sätt. Frågorna ställdes oförberett då det var önskvärt att de intervjuade inte skulle tänka efter för mycket och svara på ett sådant sätt som de kanske trodde att de borde svara. Det enda de intervjuade visste var syftet med uppsatsen och att jag jämförde valet till yrket mellan dem som gått ut i början på 1980-talet och slutet på 1990-talet. Anonymitet lovades vid intervjutillfällena.

Intervjuerna spelades in på band med löfte om att det inspelade materialet enbart skulle höras av mig vid avskriften. Det skrivna materialet var också enbart för min analys. Intervjuerna genomfördes på arbetsplatsen i samtliga fall utom tre där intervjuerna genomfördes i hemmet. Tiden för intervjuerna varierade mellan en halv timme till en timme beroende på hur de intervjuade höll sig till frågorna. Intervjufrågorna som finns i bilaga 1 ställdes nästan vid alla tillfällen efter varandra utan några följdfrågor, förutom vid de tillfällen då de intervjuade inte riktigt svarade på frågan.

Frågorna till intervjuerna är formulerade så att de intervjuade på ett relativt begränsat sätt ska kunna svara på dem. Syftet med varför en person väljer antingen fritidspedagog- respektive läraryrket genomsyrar hela intervjun men ställs som frågor främst genom fråga 1-4. Där svarar de intervjuade på vad de har för bakgrund i livet och om det spelar in på yrkesvalet, vad som först fick dem att tänka på sitt yrke, varför de valde det och om de hade tankar på något annat pedagogiskt yrke.

Frågeställningen *Har anledningarna till yrkesvalet för de intervjuade fritidspedagogerna och lärarna förändrats, beroende på om de gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet?* genomsyrar också hela intervjun, men främst de tre extra frågorna som de som gick ut i början på 1980-talet fick. Där skall de intervjuade svara på förändringar i sitt yrke gällande yrkesroll, samhällets syn på yrket och statusen för yrket. Resterande intervjufrågor är också viktiga för analys av varför lärare och fritidspedagoger valde sina yrken och hur de ser på varandras yrkesroller.

Analys av intervjuerna

Kvale (1996) beskriver olika steg för analys av intervjuer, men poängterar även att de stegen enbart är förslag på hur intervjuaren kan analysera sina intervjuer. Det viktiga är det centrala syftet med intervjun och intervjuarens mål med intervjun:

"The central task of interview analysis rests, however, with the researcher, with the thematic questions he or she has asked from the start of the investigation and followed up through designing, interviewing, and transcribing." (Kvale 1996, sidan 187).

Intervjuresultaten i den här uppsatsen analyserades genom att först skriva ner intervjuerna från de bandade resultatet. I utskriften skrevs det mesta med, men inte sådant som var irrelevant för uppsatsen. Sedan jämfördes varje fråga mellan alla intervjuade, för att upptäcka likheter och olikheter; mellan de fyra grupperna, mellan de två olika yrkena och inom den egna gruppen. Intervjuresultaten analyserades och jämfördes sedan med den tidigare forskningen för att se likheter och olikheter dem emellan.

Resultaten för den här undersökningen gäller för de intervjuade och deras tankar om bland annat sin väg till yrket och upplevelser av den.

Etiska aspekter

De intervjuade utlovades full anonymitet i uppsatsen. Banden med intervjuerna och utskriften av intervjuerna skulle endast vara för mina öron och ögon. I redovisningen av intervjuresultaten blir de intervjuade benämnda vid sina yrken och uppdelade utefter om de slutade sin yrkesutbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet.

Intervjupersonerna valdes ut på ett sådant sätt att det inte fanns många som visste att de var med i undersökningen om inte intervjupersonerna berättade det själva. För att få tag på intervjupersonerna gjordes telefonsamtal till olika skolor där jag frågade efter personer som stämde överens med kriterierna för de intervjuade och om den som svarade gjorde det bestämdes en intervju. Om personen inte stämde överens ställdes frågan om det fanns någon annan på avdelningen som stämde överens. Innan bokandet av intervjun talade jag om vad intervjuns syfte var och i vilket sammanhang den skulle användas.

Intervjuerna gjordes på flera Stockholmsskolor eller förortsskolor till Stockholm. Ibland gjordes endast en intervju på en skola medan det andra gånger var flera intervjuer på samma skola.

Med tanke på att skolorna inte benämns med namn utan bara att de ligger i Stockholm eller närliggande förorter är det svårt att lista ut vilka skolorna är eftersom det finns ett stort antal skolor i området. De intervjuade personerna benämns med varken namn, kön eller ålder vilket gör det svårt att identifiera dem. Därmed kan anonymitet bevaras på ett tillfredsställande sätt.

Härmed anser jag att jag följt HSFRs fyra centrala etiska principer som Calander (1999) sammanfattar på följande sätt:

- " 1) *Forskningen skall bedrivas **öppet**.*
 - 2) *Forskaren är skyldig att **informera** om avsikterna med forskningen och hur resultaten skall användas.*
 - 3) *Deltagandet är **frivilligt**.*
 - 4) *Deltagarna har rätt att **ej lida skada** på grund av sitt deltagande."*
- (Calander 1999, sidan 96).

6. Intervjuresultat

Resultaten av intervjuerna kommer att redovisas under fem rubriker nämligen **Yrkesvalet, Utbildning och verklighet, Yrkesrollen, Status och Tillfreds i yrket?**. Svaren på frågorna kommer att redovisas i ordningsföljd (se bilaga) och avgränsas av rubrikerna. Alla frågor kommer att redovisas i resultatet. De intervjuades svar redovisas alltid i de fyra grupperna: lärare -85, lärare 95-, fritidspedagog -85 och fritidspedagog 95-.

Yrkesvalet

De första fem frågorna i intervjun handlar om hur intervjupersonerna hittade sin väg till yrket. Bakgrunden i de intervjuades liv fångades upp för att kunna se om den har styrt dem i sitt yrkesval. **1. Vad har du för bakgrund i ditt liv, vad gjorde dina föräldrar, levde ni i arbetarklass, medelklass eller överklass?** Frågan koncentrerades på vad de intervjuades föräldrar hade för yrken och vilken klass de tyckte att de växte upp i.

Resultatet visar att av tolv föräldrapar så var det i sju som den ena parten hade ett pedagogiskt yrke, tre pappor och fyra mammor. De pedagogiska yrkena bestod av högstadielärare, studiefrämjandelärare, förskollärare, dagbarnvårdare och gymnasielärare. Resterande fem föräldrapar arbetade i en annan bransch som till exempel kontor. Resultatet skilde sig inte åt mellan de fyra intervjugrupperna utan det fanns någon eller några föräldrar i varje grupp som hade ett pedagogiskt yrke.

I vilken "klass" de intervjuade har växt upp i redovisas enligt de fyra intervjugrupperna:

Lärare -85:

Alla tre är uppvuxna i medelklass, en av dem på gränsen mellan medel och överklass.

Fritidspedagoger -85:

En medelklass och två arbetarklass.

Lärare 95-:

En medelklass, en arbetarklass och en mellan arbetar- och medelklass.

Fritidspedagoger 95-:

En medelklass och två mellan arbetar- och medelklass.

Frågorna två och tre **Vad gjorde att du började tänka på ditt yrke?** och **Varför valde du ditt yrke?** redovisas tillsammans, på grund av att när de intervjuade svarade på vad som gjorde att de började tänka på sitt yrke så svarade de även på varför de valde yrket. Resultaten kommer att redovisas med förkortade citat av vad de intervjuade berättade har inspirerat dem att välja yrket, följt av sammanfattningar.

Yrkesval lärare -85:

Lärare -85: *"Jag tror att det var att jag själv blev mobbad i skolan. Jag har velat att barnen ska ha det bra eftersom jag själv inte hade det. Men sen har jag tyckt om att skriva mycket så jag valde mellan journalist och lärare. Jag kom in på journalishögskolan samtidigt som lärarhögskolan men valde nog lärarhögskolan för jag redan hade en klass jag vickade i då."*

Men jag visste nog redan i mellanstadiet att jag vill bli lärare. Men det kan ju också bero på att pappa skolade om sig till lärare."

Lärare -85: "Jag är uppväxt inom frikyrkan och startade med det arbete som fanns där med till exempel ledande av scouting. I samband med frivilligarbete inom Missionskyrkan så kom jag i kontakt med skolan i trakten och var nästan assistent till ett par killar där. Då sökte jag socialpedagogutbildningen för jag var intresserad av barn som det gick snett för. Men tog inte den, utan läste upp mina betyg från gymnasiet och gjorde högskoleprovet och kom in på lärarutbildningen. Men om jag inte hade haft familj och så, så hade jag nog gått journalistutbildningen."

Lärare -85: "Jag gick samhällsvetenskaplig linje på gymnasiet för jag visste inte riktigt vad jag skulle göra. Jag sökte jurist, mellanstadielärare och psykolog. Så kom jag in på alla tre men den som startade först var mellanstadielärarkursen och det var lite avgörande att det blev den fast det kan ha haft med mamma och göra också och pappa. Så det var lite slumpen för om någon av de andra linjerna hade börjat först hade jag säkert hoppat på dem."

Lärarna som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet har alla kommit in på sina yrken med inspiration av sin bakgrund som till exempel föräldrar, egen skolgång och frivillig arbete. Valet har ändå inte varit självklart för någon av dem utan slumpen har varit inblandad på något sätt för allas val.

Yrkesval lärare 95-:

Lärare 95-: "Jag vet nog inte riktigt vad det bottnar i men jag har nog alltid vetat sedan jag var liten att jag ville bli lärare. Sen sköt man bort det lite grann för det räknades inte riktigt som ett höginkomstyrke. Det gick ju bra i skolan och då tänker man sig något högre som advokat och läkare där man tjänar mycket pengar så det var man inne på ganska länge. Så jag tänkte komplettera med naturämnen men kände på en gång att det inte var mina ämnen, så jag hoppade av och ringde lärarhögskolan istället. Anledningen till det är nog ett stort intresse för barn och intresse för variation överhuvudtaget."

Lärare 95-: "Jag har tyckt om att vara med barn och har sedan gymnasiet varit ledare för gymnastik för barn, eller då var jag det. Efter gymnasiet fanns det inga jobb och då skulle man söka något på högskolan och då visste jag inte vad jag ville bli utan sökte in på en massa olika linjer och så kom jag in bland annat på lärarhögskolan i Uppsala. Hemma tyckte de att det var en bra utbildning, det var inte att kasta bort tre och ett halvt år. Ibland så känns det som om jag halkade in på det här och så blev det så. Det var ingen stor övertygelse att jag skulle bli fröken. Den enda förebild är mamma som är folkhögskollärare."

Lärare 95-: "Innan jag började utbildningen har jag jobbat med barn i alla former; dagis, fritids, kollo, personlig assistent och barnflicka. Först ville jag bli dagmamma för det var mamma när jag var liten, sen ville jag bli skådespelerska och någonstans kan jag känna att läraryrket inte ligger så långt ifrån skådespelaryrket för man har sin lilla scen ibland och sin publik. Sen vågade jag inte satsa på skådespelaryrket med den väldiga drivkraften och jag tyckte om det med läraryrket att organisera och planera. Så under gymnasiet har jag tänkt på att bli lärare och sen har det inte funnits något annat."

Lärarna 95- skiljer sig något från varandra gällande yrkesvalet. En bestämde sig i gymnasiet att det var lärare som hägrade för henne/honom, medan en annan hade en dröm redan när hon/han var liten att bli lärare men kom på andra vägar tills efter gymnasiet och bestämde sig

då. Efter gymnasiet bestämde sig även den tredje läraren, men känner att hon/han halkade mer in på utbildningen för att det inte fanns några arbeten och utbildningen verkade bred.

Yrkesval fritidspedagog -85:

Fritidspedagog -85: *"När jag gick ut nian så kände jag att jag ville arbeta med människor främst barn och sökte in på barn- och ungdomslinjen men kom inte in och gick social i två år istället. Sedan 20 poäng barnskötare med inriktning mot sjukbiträde, sedan 20 poäng barnskötarutbildning. Sen sökte jag förskollärare, men hade en kompis som skulle bli fritidspedagog men bestämde ändå förskollärare för jag hade gjort praktik på en förskola. Men på sommaren innan förskolläraryrket skulle börja jobbade jag på kollo och det ändrade mig till att jag ville jobba med äldre barn och hade även en annan kompis som hade gått ett tag på fritidspedagoglinjen som påverkade mig."*

Fritidspedagog -85: *"Därför att mina föräldrar var kyrkligt engagerade så puttades vi ju tidigt in i den här organisationen som finns runt kyrkan så vi gick ju i scouterna och fortsatte som tonåring i tonårsgrupper. Sen blev man ju hantlangare för konfirmationsläger och sådär. Sen så väcktes det ju ett slags patos. På den tiden var det ju så att det var i ropet med lika värde för alla och hjälpa den svaga. Så när jag läste blanketten för fritidspedagog utanför syokonsulenten så tänkte jag att det här kan vara något för mig. Det beskrev yrket på ett sådant sätt, socialt arbete med andra människor, så jag tyckte att det nästa var handskrivet för mig, då var jag 17 år. Helt plötsligt så såg jag att det jag hade gjort på fritiden åkt på läger och organiserat tipsrundor, diskuterat etik och moral och helt plötsligt kunde man få betalt för det. Det var jättehäftigt."*

Fritidspedagog -85: *"Min killes brorsas tjej arbetade som fritidspedagog och det lät ganska kul. Det var inte jätteplanerat men jag är en av de få i min klass som fortfarande jobbar kvar så det kanske inte var så dumt."*

Fritidspedagogerna i den här gruppen har valt yrke på lite olika grunder. En har en bakgrund med frivilligarbete som har gjort yrkesvalet självklart i gymnasiet, medan en annan hade tankar på förskollärare först, men efter arbete på kollo bestämde sig för att satsa på fritidspedagog. Den tredje halkade in på utbildningen med inspiration av sin "killes brorsas tjej".

Yrkesval fritidspedagog 95-:

Fritidspedagog 95-: *"Det var många av mina kompisar som började att söka till lärare. Jag var osäker så jag slängde in en ansökan. Kom inte in, så jag gick naturvetenskapligt basår och då hade man en plats säkrad som matte/no lärare på Lärarhögskolan. Då halkade man med där, så man tänkte att jag provar och ser. Då gick jag där ett år och var väldigt skeptisk hela tiden, nej det här var inte rätt så då pratade jag med studieväghandledaren på Lärarhögskolan. De frågade om det inte fanns någon annan inriktning och då gav jag själv på förslag förskollärare, men jag var jätteosäker. Fritidspedagog hade jag nog inte ens tänkt på att det fanns. På sommaren efter ett år på matte/no linjen fick jag på sommaren ha praktik på fritids och känna efter om det här var något för mig. Det var mycket vi gjorde på sommaren som att bada och baka, nämen sådär praktiska grejer som jag gillar. Jag har alltid varit sån att jag vill jobba mycket med händerna, mycket skapande och så. Det gör man ju liksom även om jag inte gör det för mig själv så gör jag ju det för barnen och visar dem. Jag fick hoppa direkt in på tvåan på fritidspedagoglinjen, sen trivdes jag bra."*

Fritidspedagog 95-: "Efter lumpen var jag arbetslös och då gjorde jag praktik på en förskola sex månader och då fick jag smak på det, på det fria med det här yrket och att det är en lagom ålder på barnen."

Fritidspedagog 95-: "Jag hade inte tänkt så mycket på fritidspedagog det var bara något jag sökte. Förskollärare hade jag tänkt på mer för jag hade praktiserat på dagis. Jag kom in på fritidspedagog och då blev det det."

Två av fritidspedagogerna känner att de halkade in på fritidspedagogutbildningen utan att riktigt veta vad det var, medan den tredje gjorde praktik på en förskola men ville ha äldre barn och därför valde fritidspedagog.

Citaten visar på en varierad väg till yrkena. Några av lärarna och fritidspedagogerna har halkat in på sitt yrke medan andra har gjort självklara val, men det är inte många som har haft yrkena lärare och fritidspedagog som drömyrken. Intervjupersonerna har mer haft olika inspirationskällor till yrkesvalet, om de inte halkade in på det, till exempel praktikplatser, kollo, vänner och föräldrar. Resultaten skiljer sig inte markant åt mellan de fyra grupperna. Utan i varje grupp finns de som har halkat in på utbildningen och de som har blivit inspirerade av andra, men det är enbart i läraryrkena som det finns de som har tänkt på sitt yrke redan som barn. Annars valde de flesta sitt yrke under eller efter gymnasietiden.

Fråga nr 4 **Hade du tankar på något annat pedagogiskt yrke , innan du valde din utbildning?** ställdes för att se om de intervjuade tvekade mellan olika pedagogiska inriktningar innan de valde just lärar- eller fritidspedagogyrket.

Lärare -85:

- Nej, i så fall någon annan ålder.
- Socialpedagog.
- Nej.

Lärare 95-:

- Nej.
- Nej, kanske någon annan ålder.
- Nej.

Fritidspedagog -85:

- Förskollärare.
- Nej.
- Nej.

Fritidspedagog 95-:

- Lärare.
- Idrottslärare.
- Förskollärare.

Majoriteten av lärarna och fritidspedagogerna har inte tänkt på något annat pedagogiskt yrke än det egna. En grupp avviker något och det är fritidspedagogerna 95- där alla har tänkt på något annat pedagogiskt yrke innan de valde sin utbildning.

5.Lärare: Skulle du nu kunna tänka dig att utbilda dig till fritidspedagog?

Fritidspedagoger: Skulle du nu kunna tänka dig att utbilda dig till lärare?

Lärare och fritidspedagoger arbetar tätt tillsammans, så den här frågan ställs för att få reda på om de inspireras så mycket av varandra att de vill byta sitt yrke mot den andras. Alltså om lärarna nu vill utbilda sig till fritidspedagoger och tvärtom.

Av alla individer i de fyra grupperna som intervjuades var det endast en som kunde tänka sig att byta yrke. Det var en fritidspedagog -85 som skulle kunna tänka sig att utbilda sig till lärare.

Utbildning och verklighet

Fråga nr 6. **Är lärar/fritidspedagogyrket som du trodde att det skulle vara under utbildningen?** berör verklighetsanknytningen av de två olika yrkenas utbildningar.

Lärare -85:

-Ja. "Eftersom jag gick en specialiserad utbildning samtidigt som jag hade klass."

-Ja. "Jag var ju så till åren när jag gick så jag hade skaffat en bild över hur jag ville ha det som människa. Så jag hade det ganska klart för mig hur jag ville ha det när jag började."

-Nej. "Just det här att man är mer socialtjänsteman och polis och det är mindre egentligen att lära ut, det är en ganska liten del för om de första inte fungerar så fungerar inte den tredje. Det hade jag ingen aning om att det skulle vara så svårt."

Lärare 95-:

-Nej. "Jag tror inte man fattar förrän man kommer ut att det är så mycket. Det tar mycket tid att planera. Det som man inte kunde förvänta sig är det sociala, att det finns barn som har så mycket andra problem."

-Nej. "Det går nog aldrig att ana när man går utbildningen hur mycket det egentligen faktiskt är när man kommer ut. Något som är jätteviktigt är att under utbildningen när man tänker lärare tänker man till exempel undervisande biten och det som blir en chock när man kommer ut är den största biten är ju allt det här sociala och konfliktlösare och alla problem som kan bli ganska tungt. Det har man snudd på ingenting på utbildningen. Det här med jobbiga föräldrar också."

-Nej. "För det första är det så mycket annat än inläring man måste ägna sig åt och för det andra är det väldigt mycket. Man var väldigt dåligt rustad för det här med föräldrar av olika slag. Det fick man i princip inget av och det var många i klassen som fasade för det. Det var svårt att föreställa sig att det skulle ta så mycket energi, ett ganska krävande jobb."

Fritidspedagog -85:

-Nej. "Inte då men nu. När vi gick utbildningen hade vi fritidskunskap där man pratade om att fritidshemmen skulle integreras i skolan och man skulle vara ett komplement till hemmen och skolan och man skulle kunna möta läraren i ett samarbete om barnen. Men när jag kom ut var det inte så. Där hade man fortfarande eftermiddagsfritids i skilda lokaler, skilda förvaltningar det var jätteskilt. Nu så har det blivit som vi har det och det är ju bra för annars blir man ju bara en lös situation. Det är ju helheten runt barnen för att ge trygga barn."

-Ja.

-Ja. "Men inte nu längre. När jag utbildade mig så var det fristående fritids nästan inget samröre med skolan. 18 barn på två och en halv vuxen och massor med planeringstid och vi

kunde göra jättemycket saker och det var ett ganska lugnt jobb ändå jämfört med nu. Det är jättestor skillnad."

Fritidspedagog 95-:

-Ja. "Det jag tycker är lite negativt är att det inte är så många som är utbildade på skolan utan att det är många barnskötare, även om de är jätteduktiga så är det annat med utbildat folk."

-Ja.

-Ja.

Inom de fyra olika grupperna är de intervjuade relativt lika i sina svar. Fritidspedagogerna 95- tycker alla att yrket är som det beskrevs under utbildningen. Hos lärarna -85 och fritidspedagogerna -85 skiljer sig en i varje grupp med att inte tycka att yrket var som hon/han trodde under utbildningen.

I gruppen fritidspedagoger -85 antyder en att yrket var som den intervjuade trodde men inte är det längre, medan en annan intervjuad svarar att yrket inte var som det beskrevs under utbildningen då men är det nu. Här går det att spåra hur olika uppfattningar personer har gällande sin yrkesroll och tankarna de har när de avslutar en utbildning.

Lärarna 95- är mest missnöjda med utbildningen, alla poängterar att de inte var förberedda inför yrket när det kom ut. Detta gällde främst de sociala sidorna hos barnen, föräldrakontakterna samt att yrket var så krävande.

7.Vad har du för yrkesbakgrund som lärare/fritidspedagog?

Denna fråga ställdes för att få en blick över hur många arbetsplatser lärarna och fritidspedagogerna arbetat på efter sin utbildning.

Lärare -85:

- Fyra olika arbetsplatser som lärare, det längsta 12 år och det nuvarande fyra år.
- Fyra olika arbetsplatser som lärare, det längsta 11 år och det nuvarande några år.
- Sex olika arbetsplatser som lärare, det längsta och nuvarande sex år.

Lärare 95-:

- Två olika arbetsplatser som lärare, sex år och det nuvarande ett och ett halvt år.
- Två olika arbetsplatser som lärare, tre år och det nuvarande ett år.
- En arbetsplats som lärare i ungefär fem år.

Fritidspedagog -85:

- Tre olika arbetsplatser som fritidspedagog, vikarie ett tag sedan två skolor i samma kommun i sammanlagt 19 år.
- Fyra olika arbetsplatser som fritidspedagog, det längsta och nuvarande i 21 år.
- Fem olika arbetsplatser som fritidspedagog.

Fritidspedagog 95-:

- En arbetsplats som fritidspedagog i tre år.
- Två arbetsplatser som fritidspedagog, tre år och på det nuvarande ett år.
- Två arbetsplatser som fritidspedagog, ett år och på det nuvarande två och ett halvt år.

Om lärarna och fritidspedagogerna som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet jämförs med varandra ser det ganska lika ut, alla har arbetat på mellan tre och sex olika arbetsplatser. Detsamma gäller lärarna och fritidspedagogerna som gick ut sin utbildning på 1990-talet. Alla har arbetat på en till två arbetsplatser.

Yrkesroll

Frågan om yrkesrollen var den svåraste frågan att svara på enligt de intervjuade. Det var den enda fråga som fick lov att förklaras till nästan alla intervjuade. Frågan lyder **8. Vad innebär din yrkesroll?** och kommer att redovisas i de fyra olika intervjugrupperna med lärarna och fritidspedagogerna för sig. Vad de intervjuade anser är deras yrkesroll redovisas i punkter med avstånd mellan de intervjuade för att kunna få en sammanställd bild, men även för att kunna se om de intervjuade i samma grupp tycker att samma saker är de grundläggande för deras yrkesroll.

Lärare -85:

- Jobba med barn på deras egen nivå.
- Att tillvarata varje individs resurser och lyfta dem.
- Att behandla barnen på ett likartat sätt.

- Bra förhållningssätt mot barnen som gör dem trygga.
- Att du som lärare är den självklara ledaren i klassen.
- Lära ut.
- Kunna förmedla kunskapen på ett bra sätt.

- Ge barnen en social bas, för att sedan förmedla kunskap på ett mer lätt-tillgängligt sätt.

Det handlar mycket om att förmedla kunskap på ett sätt som tas upp på barnens nivå i den här gruppen, även om lärarna har koncentrerat sig på något olika saker när de talar om sin yrkesroll.

Lärare 95-:

- Yrkesrollen är en identitet även om man inte är på skolan. *"Det ligger i yrkets brist att det blir mer som ett kall. Är jag med min familj eller vänner på museum då kan jag tänka att det kan jag använda och köpa till klassen."*
- Skapa en social miljö så barnen trivs och är trygga i sin inläring.
- Förmedla kunskap.

- Ge barnen en positiv upplevelse av skolan.
- Lustfylld inläring.
- Se alla barnen.
- Visa barnen att alla prestationer betyder något.
- Jobba med barn på deras egen nivå.

-Yrkesrollen är utvecklande för mig som människa.

-Lära ut.

-Hitta vägar för alla barn så att de tycker att inläring är roligt.

-Ledare.

-Bra pedagog.

-Ha tålamod.

-Hålla ordning i gruppen.

-Planering.

-Föräldrakontakt.

-Möten av olika slag med till exempel annan personal.

Lärarna i den här gruppen talar alla om vikten av inläring på olika sätt; att barnen ska vara trygga med sin inläring, den ska vara lustfylld och på varje barns nivå. De intervjuade ger också en bild av hur komplex lärarrollen är med många olika roller i en, till exempel genom att rollen ibland kan bli ett kall, som lärare måste du ha många olika kontakter; föräldrakontakt, personalkontakt och framför allt barnkontakt.

De två olika lärargrupperna skiljer sig något från varandra gällande beskrivning av sin yrkesroll. Lärarna -95 talar alla om inläring på något sätt, bland annat hur den borde förmedlas och de går in på ett vidare perspektiv gällande yrkesrollen och tar upp andra saker förutom den aktuella klassrumssituationen. Den andra gruppen med lärarna -85 talar enbart om klassrumssituationen och vad som är viktigt där, förhållningssätt med mera.

Fritidspedagog - 85:

-Social inläring.

-Ge barnen trygghet.

-Vara en trygg och stabil vuxen kring barnen.

-Se barnet.

-Stärka gruppen.

-Se den sociala sidan hos barnet.

-Lös konflikter.

-Få barnen att må bra.

-Vara en stödjande och vägledande vuxen som ger barnen trygghet.

-Stärka samspelet mellan barn och barn respektive barn och vuxna.

-Förstärka beteenden.

-Lära barn hur man umgås.

-Lära barn att ta tag i sin egen situation.

-Hitta det barnen är bra på och tycker är roligt och utveckla det.

-Hjälpa föräldrar i sin föräldraroll.

-Hjälpa lärare att tolka elever som de ser i en annan situation.

-Tillgodose barnens behov.

Fritidspedagogerna är relativt lika varandra i vad de anser vara sin roll. Vissa av dem brer ut sig mer gällande basen för yrkesrollen, men grunden är densamma hos alla med den sociala aspekten på barnet och tryggheten i att fritidspedagogen är en stabil vuxen bland barnen som vägleder dem i olika sociala relationer.

Fritidspedagog 95-:

- Den sociala inläringen hos barnen.
- Komplettera läraren med till exempel praktiska saker och utevistelse.
- Under skoltiden - lära barnen olika saker.
- Under eftermiddagen - ge barnen en rolig fritid.
- Konfliktlösare.
- Förebild för barnen.

- Ha hand om barnens fritid.
- Se barnet.
- Hjälpa dem som behöver mer stöd.
- Ha en annan roll än läraren under skoltiden.
- Vara en bra vuxenförebild.
- Skapa en trivsamt miljö för barnen.
- Lära barnen att sköta sig själva.

Gemensamt för den här gruppen av fritidspedagoger är att de alla talar om skoltiden och vad som är viktigt enligt deras yrkesroll där.

De två olika fritidspedagoggrupperna talar mycket om samma inriktningar gällande grunden i sin yrkesroll, med till exempel att som fritidspedagog vara en bra vuxen bland barnen och bejaka den sociala sidan hos barnen. Det som skiljer de två grupperna åt är att fritidspedagogerna 95- talar alla om sin yrkesroll under skoldagen och vad de gör med den där, medan enbart en av fritidspedagogerna -85 talar om läraren och då ur en annan synvinkel än fritidspedagogerna 95-.

Om en grov sammanställning görs mellan vad de två lärargrupperna anser vara sin yrkesroll och vad de två fritidspedagoggrupperna anser, så ser lärarna sin roll som den i klassrummet och hur de arbetar där med barnen både socialt och kunskapsmässigt. Ingen av lärarna nämner fritidspedagogen i klassrummet. Fritidspedagogerna talar däremot om den hela dagen med både skola och fritids, främst fritidspedagogerna 95-, och hur de är förebilder för barnen och poängterar vikten av den sociala inläringen, genom att till exempel lära barn att umgås, stärka gruppen, lösa konflikter och ge barnen trygghet.

Lärarna och fritidspedagogerna -85 fick även frågan om hur yrkesrollen förändrats sedan de började sin yrkeskarriär.

Fritidspedagogerna -85:

Då:

- Mer utflykter, övernattningsar och miljöbyten på fritids.
- Föräldrar mer positiva även om det var obekvämt med till exempel hämtning någon annanstans.
- Barnen hade inte så många andra aktiviteter.
- Tid att förbereda och planera.

Nu:

- Skapa en antistress miljö för barnen.
- Föräldrar vill att vi serverar dem på ett annat sätt än då.
- Barnen har mer andra aktiviteter.
- Mycket måste rationaliseras för att hinna förbereda aktiviteter.
- Svarta rubriker massmedialt vid till exempel mobbing.

- Inget intresse massmedialt.
- Tid och utrymme för udda barn.
- Föräldrarna litade på personalens omdöme.
- Ingen aning om hur barnen haft det i skolan.
- Man kunde vara med bara fem barn en hel eftermiddag.
- Tid att prata mer socialt med barnen och bearbeta saker.
- Som pedagog hade man bara fritids och det sociala ansvaret för barnen.
- Fler vuxna i en mindre grupp barn.

- Svårt att få en föräldragrupp att ta hänsyn till speciella barn i gruppen.
- Många föräldrar litar inte på pedagogens omdöme.
- Helheten på barnet bejakas genom arbete både i skola och fritids.
- Går det att baka in fritidsaktiviteter under skoltiden när barnen är piggare.
- Färre vuxna bland barnen.
- Större barngrupper.
- Hinner inte prata socialt med barnen.
- Fler roller som pedagog: kunskap i skolan, det sociala på fritids med mera.
- Större ansvar.
- Närmare läraryrket.
- Ökad arbetsbörda.

Lärare -85:

Då:

- Barnen var mer sociala då och artiga.
- Andra saker var mer viktiga kunskapsmässigt som till exempel årtal.
- Läraren skulle veta allt och kunna allt.
- Det fanns respekt för läraren både från barn och föräldrar.
- Det fanns inte så många "speciella" barn.

Nu:

- Jobba mer med den sociala biten hos barnen.
- Hårdare klimat i barngruppen.
- Mer handledare åt barnen - visa var de hittar informationen.
- Läraren behöver inte kunna allt.
- Inte så stor respekt för läraren som roll längre.
- Måste läraren vara mer ledare.
- Ge elever och föräldrar mer inflytande i skolan.
- Ta hand om barn med speciella behov utan resurser.

Fritidspedagogerna -85 har fler förändringar att ta upp än lärarna -85. Det skulle kunna tolkas som att fritidspedagogernas yrkesroll har förändrats mer än lärarnas sedan början av 1980-talet.

Fritidspedagogernas yrkesroll har förändrats genom bland annat att de nu arbetar i skolan istället för på fristående fritidshem och att barnantalet har ökat medan personalantalet minskat. När fritidspedagogerna -85 beskriver början av sin yrkeskarriär finns inget negativt beskrivet, förutom att fritidspedagogerna inte hade någon aning om hur barnen hade haft det i skolan. Nu ser fritidspedagogerna sitt yrke mer negativt i vissa hänseenden, till exempel med föräldrar som vill bli servade och inte litar på personalens omdöme, mycket som måste rationaliseras i verksamheten, svarta rubriker massmedialt, färre vuxna bland barnen och ökad

arbetsbörda. Det som ses positivt nu är att helheten på barnet bejakas och fritidsaktiviteterna går att baka in på skoltid när barnen är piggare.

Lärarens yrkesroll har förändrats genom bland annat ett mer socialt ansvar för barnen och ett mer markerat ledarskap i en barngrupp med hårdare klimat. Det som lärarna ser som negativt och positivt är inte lika självklart som hos fritidspedagogerna, men det som lärarna kan anse vara negativt i sin yrkesroll nu är till exempel att de måste arbeta mer med den sociala biten hos barnen, hårdare klimat i barngruppen, barnen har inte så stor respekt för läraren och barn med speciella behov får inga resurser. Det som lärarna tycker är positivt nu är till exempel att läraren inte behöver kunna allt som förut då läraren skulle veta och kunna allt.

Genom denna sammanfattning av hur lärarna -85 och fritidspedagogerna -85 ser förändringarna i sin yrkesroll sedan början på 1980-talet så finns det positiva och negativa sidor hos yrkesrollen nu. Det negativa överväger ändå det positiva nu i jämförelse med början av 1980-talet då nästan inget negativt finns beskrivet.

Frågan **9. Hur tror du samhället ser på din yrkesroll?** besvarades av alla fyra grupperna.

Lärarna -85 anser att de är lågprioriterade av samhället. Att de blir ifrågasatta angående sin yrkesroll, professionalism och för att de är lediga exempelvis hela sommaren. *"Sen upplever jag det som att vi har ju ganska långa ledigheter mot att vi egentligen jobbar in dem, vi har ju 45 timmars arbetsvecka, jag tycker inte att det finns någon respekt för det."* Eftersom lärarna är så lågprioriterade i samhället får skolan mindre pengar och lönerna blir för låga i förhållande till det arbete de gör, anser två av lärarna. En lärare ser förklaringen till statusförsämringen i den alltmer utbredda frånvaron av män i yrket.

Generellt anser alla lärarna 95- att samhället inte tycker att deras yrke är så viktigt, eftersom det hela tiden blir försämringar genom större grupper och färre vuxna kring barnen. Det satsas inte på skolan längre, med pengar till exempelvis läromedel, anser lärarna och en av dem är rädd för att skolan till slut kommer bara bli förvaring av barnen. Statusen är inte heller hög enligt dem. *"...men man kan också känna när man är ute bland folk att det inte känns som jättestatus att vara lärare idag. Folk tror inte att det är så jobbigt som det är."*

Fritidspedagogerna -85 är inte säkra på att samhället förstår nyttan med deras yrkesroll och om alla i samhället överhuvudtaget vet vad de gör. De anser att yrket inte är framträdande i samhället och definitivt inte något högstatusyrke. En av fritidspedagogerna berättar om barn som blivit vuxna och kommit tillbaka och berättat hur mycket fritids betytt för dem de åren de gick där jämfört med skolan. *"Kamratkretsen är så viktig runt dem och att vi då fanns i kamratkretsen."* De som gått på fritids förstår nyttan med fritidspedagoger annars är yrket inte särskilt erkänt enligt fritidspedagogerna -85.

Den andra gruppen fritidspedagoger (95-) tror att samhället inte riktigt vet vad de gör i sitt yrke. De som vet är i så fall föräldrarna som haft sina barn på fritids och de förstår även nyttan med deras yrkesroll. En fritidspedagog poängterar att det inte är så konstigt att samhället inte vet vad de gör, eftersom de inte är så klara med det själva heller. Alla fritidspedagogerna känner att de alltid måste förklara vad de gör för utomstående och de förstår

ändå inte utan drar paralleller till både lärare, lekledare, förskollärare och fritidsledare för äldre barn.

Sammanfattningsvis anser båda lärargrupperna att deras yrkesroll inte längre ses som särskilt viktig av samhället utan de är lågprioriterade vad gäller pengar och status. Fritidspedagogerna talar däremot om att samhället i allmänhet inte vet vad de gör och vilken nytta yrkesrollen har. Båda lärargrupperna och båda fritidspedagoggrupperna är överens med varandra i sin egen yrkesgrupp men skiljer sig från varandra.

Lärarna och fritidspedagogerna -85 fick även frågan om samhällets syn på deras yrke förändrats sedan de började sin yrkeskarriär.

Lärare -85:

-Ja. *"När jag började var det ingen som ifrågasatte vad man gjorde utan så var det bara. Varje familjs tradition och sätt att ta hand om sitt barn ska man klara av i ett klassrum nu. Det är en skillnad i synen på uppfostran och anpassa sig och ta hänsyn nu."*

-Ja. *"Många föräldrar har inte respekt för ens professionalism utan de klampar in och talar utan att ha blivit tillfrågade."*

-Ja. *"Man värderar inte erfarenhet överhuvudtaget i dagens samhälle."*

Lärarna var alla överens om att samhällets syn på deras yrke förändrats sedan de började sin yrkeskarriär.

Fritidspedagoger -85:

-Ja. *"Nu är det mer erkänt att det finns, för då var det ganska ovanligt att folk visste."*

-Ja. *"Man har lite mer hum om själva yrkesrollen nu, men fortfarande får man förklara vad man gör."*

-Ja. *"Nu vet man ju vad en fritidspedagog är, det gjorde man ju inte för 10-15 år sedan."*

Fritidspedagogerna är alla överens om att samhällets syn på deras yrkesroll har förändrats genom åren och alla har kommentarer om att yrket nu är mer erkänt än det var då när de började arbeta.

Status

I intervjuerna fick de intervjuade svara på två frågor rörande vad de trodde om varandras yrkesroller och status nämligen: **10. Hur tror du läraren/fritidspedagogen ser på din yrkesroll?** och **11. Hur ser du på statusen för ditt yrke i jämförelse med fritidspedagogen/lärarens status?** Dessa två frågor kommer att redovisas gemensamt.

Så här tror **lärarna -85** att fritidspedagogerna ser på deras yrkesroll:

"Jag tror inte att de ser på så blida ögon på lärare. Det jag har hört är att fritidspedagoger tycker att lärarna inte vill släppa in. Jag tycker att jag har släppt in mycket och ibland har det svidit eftersom jag i så många år har gjort på ett sätt."

"Jag upplever att de ser sig som lägre eller under på något sätt."

"Jag har sagt att fritidspedagogerna har något som jag inte har."

När det gäller statusen i jämförelse med fritidspedagogen är alla överens om att fritidspedagogen har lägre status än de beroende på bland annat att läraren har större ansvar, olika avtal och lön.

Lärarna 95- kommenterade fritidspedagogens syn på deras yrkesroll såhär:

"Det beror på hur mycket man jobbar ihop om man jämför med här och där jag jobbade förut. Här jobbar vi väldigt tigt och de vet att jag inte går hem klockan 14.30 varje dag utan är här till 17.00, så de vet att det är mycket att göra. På det förra stället där vi inte jobbade så mycket ihop där blev det lite gnabb."

"Här har vi väldigt bra inblick i varandras yrkesroller. Tidigare var det mycket åsikter från fritidskollegiet på lärarna och tvärtom. Man hade fördomar om varandras yrken. Det har nog stuckit i ögonen att lärarna har haft så mycket ledigt och inte förstått allt arbete som görs på annan tid, vilket som jag ser det är halva biten av jobbet."

"Jag tror att det kan vara ganska lika där istället att man muttrar över lärarna istället."

Alla lärarna i den här gruppen anser att de har något högre status än fritidspedagogerna, men två av lärarna anser att det handlar om samhället och skolan i övrigt och håller inte med om att de själva sätter fritidspedagogen lägre i sitt arbete.

Fritidspedagogerna -85 tror att lärarna ser på deras yrkesroll såhär:

"De hyfsat nyexade lärarna har koll på vad vi gör fast inte de äldre. Det kan komma kommentarer som att de står bara på gården och gör inget och att observera barn är ju bland det viktigaste."

"Lärarna ger mig status och vet att jag fungerar bra med barnen såväl i bas arbetet som i temat, men att jag har mitt huvudansvar på fritids."

"Jag tror att de har en jättglädje av oss. Vi har nog gjort så lärarna vågar släppa lite på barnen att det är inte katastrof om de flipprar ut lite. Det går att få tillbaka dem. Så jag tror att lärarna har mer glädje av oss än vad vi har tillbaka."

Två av fritidspedagogerna tycker att de har lägre status medan en anser sig inte vara nummer två, utan säger att det beror på individ. Båda fritidspedagogerna som anser sig ha lägre status än lärarna tror att det beror på att lärarna har så tydliga ramar för sitt yrke och fritidspedagogerna är dåliga på att profilera sig. Arbetsvillkoren är även olika med avseende på tider och löner.

Lärarnas syn på deras yrkesroll anser **fritidspedagogerna 95-** är:

"Det är inte det seriösa och kunskapsmässiga vi står för utan det är det sociala och att vi kan vara ute och leka."

"De tycker nog att det skiljer sig rätt mycket från deras. Dels så har vi så annorlunda barnsyn från början. För oss är upplevelsen det roliga medan resultatet är det viktiga för läraren generellt."

"Jag tror att den läraren som jag arbetar med ser det som att vi kompletterar varandra. Jag tar mer det praktiska och drama."

Alla fritidspedagogerna är överens om att de har lägre status än lärarna, beroende på till exempel lön och tradition. Två av fritidspedagogerna talar om att deras yrke inte har någon fast tradition som lärarna, på grund av att det är ett så nytt yrke. *"Alla har ju haft en lärare."*

För att sammanfatta de fyra grupperna så anser några av lärarna att fritidspedagogerna ser på deras yrkesroll med ett visst "mutter"; att fritidspedagogerna känner sig underlägsna och har fördomar om lärarnas yrkesroll. De lärare som arbetar tätt ihop med fritids säger att i det täta

samarbetet försvinner dessa fördomar och alla får en god inblick i varandras yrkesroller. Lärarna anser att ett visst missnöje från fritidspedagogernas sida fanns tidigare, när de inte arbetade så tätt. När det gäller statusen anser alla lärarna att de ligger något högre än fritidspedagogen. Några av lärarna anser sig själva inte se fritidspedagogerna som lägre statusmässigt, men säger att samhället och andra lärare ser fritidspedagogerna lägre. Fritidspedagogerna tror att lärarna ser dem mer som ett komplement till deras roll och att de har glädje av fritidspedagogernas kompetens. Några av fritidspedagogerna anser att läraren tycker att deras roll skiljer sig mycket från fritidspedagogens. En fritidspedagog tror att de äldre lärarna inte riktigt har någon koll på deras yrkesroll. Vad gäller status är alla fritidspedagoger utom en överens om att de har lägre status.

Lärarna och fritidspedagogerna -85 har även ställts frågan om de tycker att statusen för deras yrke har förändrats sedan de började sin karriär.

Lärare -85:

-Ja, till viss del. *"I samhället var det vördnad för lärare. Det är det till viss del fortfarande hos föräldrarna."*

-Ja. *"Den har blivit lägre."*

-Ja. *"Förr hade ju lärare hög status. Det har de inte idag."*

Lärarna är nästan helt överens om att statusen har förändrats genom åren och då till det sämre.

Fritidspedagog -85:

-Ja. *"Statusen har blivit något bättre sedan jag utbildade mig."*

-Ja. *"Men jag har ju varit med i hela den här biten att gå från ett fristående fritids till att gå in i skolan och när det började så kände man sig verkligen som en hjälpreda för fröken. Där har det förändrats otroligt nu när man jobbar såhär i arbetslag. Min roll har ju höjts och statusen också."*

-Ja. *"Speciellt föräldrar och lärare som tycker att det är fascinerande att man orkar."*

Även fritidspedagogerna är överens om att statusen i deras yrke har förändrats, men i motsats till lärarnas statusförändring anser de att statusen har höjts.

Tillfreds i yrket?

12. Hur länge har du tänkt att arbeta i ditt yrke?

Lärare -85:

-Deltid längre fram. *"Man är skittrött. Det kräver mycket att vara lärare så trött är man."*

-Sluta så fort det finns möjlighet och alternativ. *"Det är ett ganska uttömmande yrke."*

-Behöver trappa ner. *"Jag kan inte jobba till när jag är 60 i det här jobbet inte ens 50 i det här tempot."*

Lärare -95:

-Vet inte. *"I alla fall inom överskådlig framtid. Men sen om jag kommer att vara det resten av livet det vet jag inte."*

-Ett antal år till. *"Just nu tycker jag att det väldigt roligt och känner ett antal år till i alla fall. Men visst känner jag att jag inte vill jobba som lärare hela livet."*

-Vet inte. *"Det beror på hur dagen har varit. Även om jag kan känna att jag gärna jobbar ett par år till och sen skulle jag vilja göra något annat."*

Fritidspedagog -85:

-Vet inte. *"Jag har svårt att se att jag ska orka jobba i det här yrket till jag blir pensionär men jag känner vad ska jag göra istället?"*

-Vet inte. *"Jag tror inte man kommer att orka tills man blir pensionär. Men när jag slutar vet jag inte."*

-Till pension. *"Jag har ingen karriärshunger, tycker ungarna är för roliga. Jag kan tänka mig att arbeta tills jag blir pensionär om inte kroppen säger ifrån."*

Fritidspedagog 95-:

-Obestämd framtid. *"Jag har nog inte tänkt på att göra så mycket annat."*

-Vet inte. *"Än så länge verkar det som om man kan hålla på hur länge som helst. Det beror också på hur pengarna utvecklar sig."*

-Tveksam. *"Har haft funderingar att bara jobba den här terminen ut och sedan vara tjänstledig. Jag måste få perspektiv på vad jag gör."*

De flesta intervjuade känner att de inte riktigt vet hur länge de vill arbeta inom yrket, även om det inte är många som nu känner att de är redo att arbeta fram till pensionen inom sitt yrke. Lärarna -85 utmärker sig genom att alla talar om att de antingen behöver trappa ner eller sluta. De andra grupperna är relativt lika varandra.

Frågan som följer behandlar ämnet om de intervjuade är tillfreds med sina yrken eller inte och om de var mer eller mindre tillfreds när de började sitt yrke efter utbildning jämfört med nu.

13. Är du tillfreds med ditt yrke nu? Var du tillfreds med ditt yrke i början av din yrkeskarriär?

Två av lärarna -85 är tillfreds med sina yrken och var även det när de började sin yrkeskarriär. En däremot är inte tillfreds med sitt yrke och var tveksam redan efter utbildningen.

Alla lärare 95- är tillfreds med sina yrken nu, men två var inte det när de började sin yrkeskarriär. De kände sig inte tillräckligt rustade efter utbildningen.

Fritidspedagogerna -85 är alla tillfreds med yrket nu och var även det när de började sitt yrke efter utbildningen.

Två av fritidspedagogerna 95- var tillfreds med sitt yrke när de började sitt yrke och är det fortfarande. En fritidspedagog är tveksam till om hon/han är tillfreds och var det även i början av utbildningen.

Den sista frågan lyder **14. Skulle du med den erfarenhet du har idag av din yrkesroll välja lärar-/fritidspedagogyrket om du fick göra om ditt yrkesval?**

Lärare -85:

-Ja.

-Nej. "Att jag inte väljer läraryrket idag beror på stress och neddragning av resurser och [att man har] lagt mycket på lärarrollen vilket har gjort att rollen blivit tyngre. Jag känner mig nog för splittrad och trött idag."

-Nej. "Det skulle jag inte så som yrket har utvecklats."

Lärare 95-:

-Ja.

-Ja.

-Nej. "Jag vet ju att det funkar med barnen och föräldrarna, men man har så höga krav på sig själv att man ska vara så duktig och genomtänkt och förberedd. Så jag vet kanske inte men det lutar lite mer mot nej. Nej, kanske inte."

Fritidspedagog -85:

-Ja.

-Ja.

-Nej. "Hade jag vetat utvecklingen med just hur många barn man skulle få skulle jag inte ha valt det här. Det beror alltså på arbetsbördan. Det är otroligt förändrat på yrkesrollen."

Fritidspedagog 95-:

-Nej. "För att jag från början ville bli frisör, men det blev inte så. Det vill jag fortfarande."

-Kanske. "Det hänger på lönen. Lite betalt för mycket arbete. Jag skulle välja det för barnens skull."

-Kanske. "Med tanke på lön och arbetssituation då skulle man nog tänka mera."

De fyra grupperna har delade uppfattningar inom den egna gruppen. Den grupp som skiljer sig något från de andra är fritidspedagog 95- där ingen av fritidspedagogerna har svarat ett klart ja för om de skulle välja yrket igen utan kanske eller nej. I de andra grupperna finns både ja och nej. Lärarna 95- och fritidspedagogerna -85 har båda två ja och ett nej, medan lärarna -85 har två nej och ett ja. Anledningarna till att inte välja yrket på nytt följer samma linje, nämligen utvecklingen i samhället med större arbetsbörda för de båda yrkena.

7. Avslutande diskussion

Syftet med uppsatsen har varit att ta reda på **varför en person väljer lärar- respektive fritidspedagogyrket**. För att få svar på detta har intervjuer gjorts med lärare och fritidspedagoger. De intervjuade har delats in i fyra grupper; lärare respektive fritidspedagoger som gick ut sin utbildning mellan åren 1977 och 1985 och lärare respektive fritidspedagoger som gick ut sin utbildning mellan åren 1995 och 2000. Anledningen till dessa fyra intervjugrupper var att lättare få fram resultat som knyter an till frågeställningarna som lyder:

1. *Har anledningarna till yrkesvalet för de intervjuade fritidspedagogerna och lärarna förändrats, beroende på om de gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet?*
2. *Vad har fritidspedagog- respektive läraryrket för status i samhället i jämförelse med varandras yrken?*
3. *Har statusen för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?*
4. *Vad har fritidspedagoger och lärare för yrkesroller?*
5. *Har yrkesrollerna för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?*

I den här avslutande diskussionen kommer intervjuresultatet jämföras och diskuteras med den tidigare forskningen som redovisats i uppsatsen. Frågeställningarna och syftet kommer att figurera under rubrikerna för att en lättare överblick då görs av diskussionen.

Förändring av yrkesvalet

Frågeställning nr 1: Har anledningarna till yrkesvalet för de intervjuade fritidspedagogerna och lärarna förändrats, beroende på om de gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet?

I intervjuresultaten finns ingen markant skillnad i anledningen till valet av yrke hos dem som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet. Den grupp som skiljer sig mest från de tre övriga intervjugrupperna är fritidspedagogerna -95, vilket kommer att redovisas i det här kapitlet.

Enbart två av de tolv intervjuade hade tänkt på sitt yrke i tidig ålder och det två var båda lärare; en lärare -85 och en lärare 95-. De flesta andra gjorde valet av sitt yrke först i gymnasieåldern eller senare. Även om lärar- och fritidspedagogyrket har funnits i tankarna hos dem som valt yrkena så har det även figurerat andra yrken hos en del. Slumpen har delvis styrt yrkesvalet hos många av de intervjuade. Den grupp som mycket styrs av slumpen är fritidspedagogerna 95-. I de tre andra grupperna har det funnits någon som styrs av slumpen och några som gjort ett självklart val till sitt yrke.

Fritidspedagogerna 95- har alla styrts mer eller mindre av slumpen i yrkesvalet; en hoppade av lärarutbildningen och fick rådet av studieväghandledaren på Lärarhögskolan att söka fritidspedagogutbildningen, en annan hade inget arbete efter lumpen och fick praktik på en förskola och fick mersmak i arbetet med barn och den tredje sökte lite olika linjer men kom in på fritidspedagoglinjen och hamnade där.

Detta resultat ger en effekt när de intervjuade svarade på frågan om de hade tankar på något annat pedagogiskt yrke innan de valde sitt. Enbart i gruppen fritidspedagoger 95- har alla haft tankar på andra pedagogiska yrken, vilket differentierar den här gruppen från de andra grupperna i det här ämnet. Två av de intervjuade fritidspedagogerna 95- funderade på läraryrket innan de bestämde sig för fritidspedagogyrket. Den tredje individen i gruppen fritidspedagog 95- funderade på förskolläraryrket innan sitt yrkesval.

Anledningen till yrkesvalet har inte förändrats för lärare beroende på om de gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet. Däremot kan en förändring i valet av yrke urskiljas hos fritidspedagogerna som gick ut sin utbildning i slutet av 1990-talet i jämförelse med fritidspedagogerna som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet. Valet till fritidspedagog har varit mer slumpartat för dem som gick ut sin utbildning i slutet av 1990-talet, som tidigare nämnts.

Fritidspedagogyrket har blivit ett yrke som idag innefattar både skola och fritidshem. Yrket närmar sig skolan med måldokument som poängterar att fritidshemmen ska vara ett komplement till skolan och inte till hemmen som det var förut (Calander 1999). Fritidshemmet var en fristående institution utanför skolan till ungefär 1990, vilket gör att de fritidspedagoger som gick ut sin utbildning i slutet av 1990-talet tillhör både skola och fritidshem. Det gjorde inte de fritidspedagoger som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet när de började sin karriär.

Majoriteten av de intervjuade är tillfreds med sitt yrkesval, men enbart ett fåtal tänker arbeta i yrket på obestämd framtid eller till pension. Enbart hälften skulle göra om sitt yrkesval idag om de fick välja om med den erfarenhet de har nu.

I fritidspedagoggruppen 95- är det ingen som med självklarhet skulle välja om sitt yrke, utan en av fritidspedagogerna skulle inte välja om sitt yrke och två är tveksamma. Detta kan relateras till den gruppens tidigare resultat om att de valde yrket relativt slumpartat och hade andra pedagogiska yrken i tankarna. Av alla de fyra intervjugrupperna är det fritidspedagog - 95 gruppen som har utmärkt sig mest.

Status då och nu

Frågeställning nr 2 och 3: Vad har fritidspedagog- respektive läraryrket för status i samhället i jämförelse med varandras yrken? Har statusen för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?

När lärarna och fritidspedagogerna, i de fyra intervjugrupperna, jämförde sig med varandra gällande status var majoriteten av både lärarna och fritidspedagogerna överens om att lärarna hade högre status än fritidspedagogerna. Lärarna ansåg att de hade högre status på grund av att de hade större ansvar, olika avtal och högre lön än fritidspedagogerna. I de två fritidspedagoggrupperna ansåg alla utom en att de hade lägre status än lärarna. Detta berodde enligt fritidspedagogerna på läraryrkets tydligare ramar, fastare tradition och högre lön.

I Hansens (1999) undersökning ansåg fritidspedagogerna att de låg lägre statusmässigt än lärarna i samhället. Lärarna har generellt en högre status än fritidspedagogerna, anser Hansen (1999). Läraryrket är ett välkänt yrke med klar innebörd för vad som är arbetets syfte och mål medan fritidspedagogyrket är ett ifrågasatt yrke med relativt otydliga mål. Hansens (1999)

undersökning överensstämmer också med resultaten i den här studien gällande fritidspedagogernas lägre status i jämförelse med lärarna.

Lärarna och fritidspedagogerna -85 tycker att det skett en förändring i deras respektive status, sett ur samhällets synvinkel, sedan de utbildade sig. Statusen har blivit sämre anser lärarna. Fritidspedagogerna däremot anser att statusen har höjts för deras del. Samma förhållande gällde när de två grupperna redovisade om förändringarna i samhällets syn på deras yrkesroll de senaste tjugo åren. Lärarna talade om att de nu kände sig mer ifrågasatta av föräldrar och att föräldrarna inte har respekt för deras professionalism. Fritidspedagogerna däremot tyckte att samhället nu börjar erkänna deras yrkesroll och är mer medvetet idag om vad en fritidspedagog gör än vad det var för tjugo år sedan.

Arbetet för lärarna har förändrats en del samtidigt som klimatet i samhället förändrats i sitt förhållande till skolan och lärarna. Detta kan medföra att lärarna tycker att statusen försämrats. Förr hade lärare auktoritet och respekt både i klassrummet och i samhället, men nu måste de kämpa för dem (Carlgren 2000). Samhällets syn på skolan och fritidshemmet har förändrats och därmed förändras yrkesrollen. Den styrs till stor del av omvärldens förväntningar på yrkesrollsinnehavarens handlingar (Johansson 1984).

Den ökade statusen för fritidspedagoger kan ha att göra med den ökade inskrivningen av barn på fritidshem sedan fritidspedagogerna -85 gick ut sin utbildning. Detta gör att fler vet vad fritidspedagogerna gör (Calander 1999). Överföringen till skolan gör också att fritidspedagogerna får en mer framträdande roll nu än vad de hade för ungefär tjugo år sedan. Även om fritidspedagogerna har ökat sin status under de senaste åren och lärarna anser att de sänkt sin status, så är det fortfarande lärarrollen som är ett mer välkänt yrke med klarare mål än fritidspedagogerna (Hansen 1999). Detta tyder på att lärarna har högre status i samhället än fritidspedagogerna.

Yrkesrollen

Frågeställning 4 och 5: Vad har fritidspedagoger och lärare för yrkesroller?

Har yrkesrollerna för fritidspedagoger och lärare förändrats under de senaste tjugo åren?

Utbildningen är viktig för att få en bra start i sin yrkeskarriär. Lärarutbildningen har blivit starkt kritiserad genom åren på grund av att den inte följt med utvecklingen av lärarrollen. De nyutbildade lärarna får en verklighetschock när de möter yrkesverkligheten anser Broman (1998). Lärarna i den här studien, som gick ut sin utbildning i slutet av 1990-talet, anser alla att yrket inte är som de trodde under utbildningen. Det är mycket mer som hör till yrkesrollen än de trodde när de utexaminerades.

De flesta av de intervjuade lärarna som utexaminerades i början av 1980-talet var nöjda med utbildningen, vilket kan relateras till Bromans (1998) undersökning om att utbildningen inte följt med utvecklingen av lärarrollen under de senaste åren.

I de två intervjuade fritidspedagoggrupperna ansåg alla utom en att yrkesrollen är som de trodde under utbildningen. Detta visar även Johansson (1984) och Hansen (1999) i sina studier där de redovisar att fritidspedagogerna i allmänhet är mer nöjda med sin utbildning än lärarna.

Lärarnas yrkesroll

Enligt de intervjuade lärarna innebär yrkesrollen att:

- Lära ut på ett lustfyllt sätt, men även kunna förmedla kunskapen på ett bra sätt.
- Skapa en social miljö så barnen trivs och är trygga i sin inläring.
- Jobba med barn på deras egen nivå.
- Tillvarata varje individs resurser och lyfta dem.
- Behandla barnen på ett likartat sätt och se alla barnen.
- Ha ett bra förhållningssätt mot barnen som gör dem trygga.
- Du som lärare är den självklara ledaren i klassen och håller ordning i gruppen.
- Ge barnen en positiv upplevelse av skolan.
- Visa barnen att alla prestationer betyder något.
- Vara en bra pedagog.
- Ha tålamod.
- Planera
- Ha en god föräldrakontakt.
- Vara på möten av olika slag med till exempel annan personal.
- Yrkesrollen är en identitet även om man inte är på skolan.

Här har alla intervjuade lärares åsikter slagits samman.

Lärares roll är inte enbart att förmedla kunskap. Det är bara en liten del av yrkesrollen enligt de intervjuade lärarna. Hos dem betyder bland annat ledarskap och social utveckling hos barnen mycket. Lärarollen är en roll med många roller i en.

Enligt Carlgren (2000) är lärarnas yrkesroll att:

- Utforma, planera och sköta en verksamhet där eleverna deltar i olika slags aktiviteter.
- Undervisa.
- Följa upp elevernas lärande och bedöma deras kunskaper.
- Motivera eleverna.

Säll (2000) redovisar att lärarens yrkesroll även innebär att använda sig själv som instrument för att fånga elevernas uppmärksamhet. Läraren måste också se till varje barn ur en emotionell/social aspekt förutom den kognitiva och även se till varje barn på deras egen nivå.

Vid en jämförelse av de intervjuades svar på vad deras yrkesroll innebär med Carlgren (2000) och Sälls (2000) undersökningar, så tar de upp liknande aspekter på lärarrollen. Carlgren (2000) redovisar om att följa upp elevernas lärande och bedöma kunskaperna, vilket inte lärarna i intervjun tänkt på. De intervjuade däremot tar upp arbetsuppgifter runt klassrummet som föräldrakontakt, möten och yrkesrollen som identitet utanför skolan. Yrkesrollen lärare är inte endast en roll utan flera roller i en, vilket visas genom de många uppgifter som de intervjuade tar upp och även Carlgren (2000) och Säll (2000). Det som är grundläggande för lärarrollen verkar vara det som Carlgren (2000) och Säll (2000) redovisar ovan, med ett tillägg av föräldrakontakt och möten med annan personal.

Lärares yrkesroll utvecklas hela tiden och har genomgått en ökad professionalisering under de senaste 100 åren med till exempel etablerandet av pedagogik som en vetenskaplig disciplin i Sverige (Carlgren 2000).

Fritidspedagogernas yrkesroll

De intervjuade fritidspedagogerna ansåg att deras yrkesroll innebär att:

- Se till den sociala inlärningen.
- Ge barnen trygghet.
- Se barnet och stärka gruppen.
- Lös konflikter.
- Få barnen att må bra genom att tillgodose deras behov.
- Stärka samspelet mellan barn och barn respektive barn och vuxna.
- Förstärka beteenden.
- Lära barn hur man umgås.
- Lära barn att ta tag i sin egen situation.
- Hitta det barnen är bra på och tycker är roligt och utveckla det.
- Ha hand om barnens fritid.
- Hjälpa dem som behöver mer stöd.
- Skapa en trivsamt miljö för barnen.
- Ha en annan roll än läraren under skoltiden.
- Hjälpa lärare att tolka elever som de ser i en annan situation.
- Komplettera läraren med till exempel praktiska saker och utevistelse.
- Hjälpa föräldrar i sin föräldraroll.
- Vara en bra vuxenförebild.
- Vara en trygg och stabil vuxen kring barnen.

Hansen (1999) anser att två uppgifter är framträdande på fritidshemmet; omsorgsuppgiften och den pedagogiska uppgiften. Omsorgsuppgiften innebär att ge barnen en trygg tillvaro på fritidshemmet. Den pedagogiska uppgiften syftar till vardagslärande där fritidspedagogen som pedagog står mer i bakgrunden.

Andra uppgifter som fritidspedagogen anser sig ha enligt Hansens (1999) undersökning är att:

- Bereda avkoppling och lugn.
- Skapa trivsel.
- Ge möjlighet till meningsfull sysselsättning.
- Ha en känslomässig relation och bry sig om.
- Ge av sig själv och vara engagerad.
- Ta sig tid att samtala och lyssna på barnen.
- Vara en vuxen som barnen tycker om och tyr sig till.
- Vara en vuxen i umgänge med barnen.

Det finns vissa likheter med Hansens (1999) beskrivning av fritidspedagogens yrkesroll och de intervjuades beskrivningar i den här studien, men tyngdpunkten i beskrivningarna ligger något olika. Hansen (1999) redovisar mer hur fritidspedagogen relaterar till barnen ur en omsorgsanpassad synvinkel, medan de intervjuade fritidspedagogerna i den här undersökningen ser på sin yrkesroll mer ur ett pedagogiskt perspektiv. Ordet lära kommer upp några gånger och även hur fritidspedagogerna förhåller sig till läraren. Hansens (1999) fritidspedagoger däremot talar utifrån sig själv, som till exempel ge av sig själv och vara engagerad.

De intervjuade fritidspedagogerna nämner i några punkter samarbetet med läraren i sin beskrivning av yrkesrollen. I lärarens beskrivning av yrkesrollen figurerar fritidspedagogerna inte alls.

Calander (1999) menar att fritidspedagogens yrkesidentitet idag utvecklas genom närheten till skolan och inte i förhållande till det egna yrkets specialiteter. Detta kan förklara varför fritidspedagogerna i den här undersökningen relaterar till uppgifterna i sin yrkesroll på ett mer "lära ut"-sätt. Det kan även bero på att fritidspedagogerna har en relativt låg grad professionalitet på grund av att de inte har någon egen specialiserad kunskapsmassa eller specifika metoder (Johansson 1984). Då kan det vara lätt för fritidspedagogerna att falla in i skolans tydliga ramar.

Yrkesrollens förändring

Yrkesrollen har förändrats markant under de senaste tjugo åren enligt de intervjuade lärarna och fritidspedagogerna -85. De största förändringarna enligt fritidspedagogerna är att:

- Förr kunde de göra större utflykter med övernattningar på fritids. Nu är det mer att skapa en antistress miljö för barnen.
- Föräldrarna har förändrats till att begära servning från fritids.
- Barnen nu har mycket mer utanför skolans aktiviteter.
- Förr fanns det mycket tid till att planera och förbereda.
- Nu ser man hela barnet i och med att fritidspedagogen är med i skolan.
- Nu går det att baka in fritidsaktiviteter i skolan.
- Nu har fritidspedagogerna större ansvar i och med arbetet i skolan, vilket gör att yrket närmar sig läraryrket.
- Barngrupperna har ökat och personalen har minskat.
- Arbetsbördan ökat.

Den ökade arbetsbördan hos fritidspedagogerna verkar till viss del bero på integreringen med skolan och att personalen minskat medan barngrupperna ökat. Integreringen genomfördes på grund av ansträngd nationell ekonomi och gjordes för att minska kostnaderna för lokalerna och personal (Calander 1999). Den ekonomiska vinsten ökar barngrupperna och minskar personalen, vilket ökar arbetsbördan på fritidspedagogerna.

Lärarna anser att förändringarna i yrkesrollen är att:

- Nu måste de jobba mer med den sociala biten hos barnen. Den fanns mer gratis förr.
- Det nu är ett annat sätt att lära ut. Andra saker var viktiga förr, till exempel årtal.
- Förr skulle läraren veta och kunna allt, nu är det inte så.
- Förr fanns det mer respekt för läraren både från föräldrar och barn.
- Nu är det mycket "specialbarn".
- Nu är det hårdare klimat i barngruppen.

Det som lärarna i intervjuerna främst tar upp som förändring är att klimatet i klassrummet är annorlunda. Nu känner lärarna att de måste arbeta mer med den sociala biten hos barnen och auktoriteten. Detta påpekar Carlgren (2000) i sin undersökning (som tidigare redovisats). Nu måste läraren vinna auktoriteten i klassrummet.

Kontrollen på läraryrkets profession har dessutom ökat under de senaste åren. Detta med till exempel utvärderingar, nationella prov och att eleverna ska vara godkända när de lämnar grundskolan, vilket ökar pressen på lärarna (Calander 1999).

Lärarna och fritidspedagogerna i den här studien blev tillfrågade om hur de tror att den andra kategorin pedagoger ser på deras yrkesroll. Svaren som lärarna gav antydde att fritidspedagogerna inte såg på lärarnas yrkesroll med blida ögon. Lärarna ansåg också att det berodde på hur tätt de samarbetade med varandra. Om de samarbetade mycket hade både lärare och fritidspedagoger god inblick i varandras yrkesroller och då blev det inte så mycket negativt prat om den andres yrkesroll, som det annars lätt kunde bli.

Fritidspedagogerna däremot var mer positiva om hur lärarna ser på deras yrkesroll. De kommenterade bland annat att lärarna har glädje av dem och att de två yrkesrollerna kompletterar varandra. Fritidspedagogerna uttryckte även att lärarna nog ansåg att deras yrkesroll skiljer sig en hel del från fritidspedagogernas och att det inte är det seriösa och kunskapsmässiga fritidspedagogerna står för.

Tidigare i det här diskussionsavsnittet uppmärksammades att fritidspedagogerna talar om relationen till läraren som en del i yrkesrollen, medan lärarna inte nämner fritidspedagogerna alls gällande sin yrkesroll. Det resultatet går kanske att koppla ihop med det här att lärarna tror att fritidspedagogerna ser på deras yrkesroll negativt. De kanske inte ser sin yrkesroll sammankopplad med fritidspedagogerna och tror då inte att fritidspedagogerna har positiva tankar om lärarens yrkesroll. Fritidspedagogerna däremot tror att lärarna ser på deras yrkesroll relativt positivt och i sin yrkesroll har fritidspedagogerna tagit upp sin relation till lärarna som en del av yrkesrollen, vilket kan ha ett samband.

Yrkesroll och interaktion

Mead poängterar i sin teori att utvecklandet av jaget sker genom socialt samspel med andra individer (Berg 1976). Om då fritidspedagogerna arbetar mer med lärare så kan det vara lätt för dem att ta över lärarens roll när deras egen inte är så tydlig. Johansson (1984) redovisar att yrkesrollen blir tydlig genom en klar bild av vad andra i omgivningen ställer för förväntningar på vad arbetet ska innehålla och ge resultat i. Om det i fritidspedagogens omgivning är lärare som ställer krav samtidigt som fritidspedagogen inte har en tydlig bild av sin yrkesroll kan den fritidspedagogen lätt falla in i den roll som läraren förväntar sig.

I stycket om Mead och yrkesrollen ställs frågan om utvecklandet av yrkesrollen sker i interaktionen med andra individer. Frågan ställs utifrån Meads teorier om att medvetandet och jaget utvecklas genom interaktion med andra individer. Interaktionen och förväntningarna från omgivningen är säkert en stor del av yrkesrollens utvecklande. I tidigare stycken har resultaten från de intervjuade lärarnas -85 och fritidspedagogernas -85 synpunkter gällande yrkesrollens förändringar tagits upp. Där har det kunnat utläsas en hel del förändringar av yrkesrollen som ställts utefter förändringar i samhället, föräldragruppen och barnen. Fritidspedagogerna -85 tar bland annat upp föräldrarnas förändrade inställning som gjort att fritidspedagogerna servar föräldrarna mer idag än i början av 1980-talet. Både lärarna -85 och fritidspedagogerna -85 talar om ett förändrat klimat bland föräldrarna där de ifrågasätter och litar mindre på de två pedagogiska yrkesrollerna. Interaktionen med föräldrarna är förändrad vilket även förändrar yrkesrollen. Nu måste både lärare och fritidspedagoger släppa in föräldrarna med mer åsikter än förr enligt de intervjuade och denna interaktion förändrar yrkesrollen.

Andras uppfattningar och interaktion med andra individer utvecklar jaget enligt Mead. Då formas även yrkesrollen utifrån interaktionen med andra individer vilka kan vara till exempel

kollegor eller föräldrar. Interaktionen förändrar yrkesrollen men även förväntningarna från omvärlden förändrar yrkesrollen, vilket tidigare nämnts (Johansson 1984).

Varför väljer en person lärar- respektive fritidspedagogyrket?

Syftet för uppsatsen, varför en person väljer lärar- respektive fritidspedagogyrket, har gett många intressanta resultat. I de flesta fall har slumpen visat sig vara den främsta faktorn i valet av de här två yrkena, sett utifrån intervjuresultaten. Bakgrunden i livet med föräldrar som arbetar med något pedagogiskt yrke går att spåra hos några av de intervjuade, men det är bara någon som syftar till att föräldrarna inspirerat till valet av yrke. De flesta av de intervjuade började fundera på sina yrken i gymnasiet.

Det finns många olika anledningar till valet av de här två yrkena; att de intervjuade kommer ihåg sin skolgång på ett positivt eller negativt sätt som gör att de vill prova på yrket, att de har varit engagerade i frivilligorganisationer genom till exempel kyrkan, intresse för barn, vänner som gått eller sökt sig till utbildningen eller slumpen.

Det finns ingen säker röd tråd mellan de intervjuade som påvisar att de flesta resonerade på ett visst sätt innan de sökte utbildningen. De intervjuade har blivit intresserade av att söka utbildningen av en eller annan orsak och hamnat i yrket.

Avslutning

Att hitta svaret till varför en person väljer lärar- respektive fritidspedagogyrket och om det skiljer sig mellan lärare och fritidspedagoger som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet respektive i slutet av 1990-talet har varit en spännande uppgift. Det har visat sig att det är svårt att få fram en gemensam grund till varför de intervjuade valde just de här två yrkena. De två för mig mest intressanta upptäckterna har varit särställningen för fritidspedagogerna 95- och hur lärarna tror att fritidspedagogerna ser på deras yrkesroll.

Fritidspedagogerna 95- har visat sig vara en grupp som skiljer sig en del från de andra tre grupperna genom att de valt sitt yrke genom slumpen, varit intresserade av läraryrken och att ingen av dem med säkerhet skulle välja om sitt yrke idag.

Hur tror lärarna att fritidspedagogerna ser på deras yrkesroll? Lärarna tror att fritidspedagogerna ser väldigt negativt på deras yrkesroll, medan fritidspedagogerna tror att lärarna ser positivt på dem och uppskattar deras yrkesroll. Detta resultat skulle vara intressant att följa upp.

Den här studien skulle kunna användas av skolor av olika slag, förslagsvis skolor där både fritidspedagoger och lärare arbetar och lärarhögskolan. Lärare och fritidspedagoger skulle kunna få en djupare inblick av sin yrkesroll och varandras, vilket är till fördel i ett samarbete dem emellan.

Resultaten av den här undersökningen gäller för de intervjuade och deras väg till sitt yrke och upplevelser av den. I en fortsatt undersökning gällande yrkesval skulle en kvantitativ metod kunna användas för att erhålla ett mer omfattande och bredare resultat.

Det skapas nya frågor i och med den här studien, till exempel:

Vad är det som gör att fritidspedagogerna 95- utmärker sig i den här undersökningen?

Vad är det som gör att det skiljer sig mer i yrkesvalet mellan fritidspedagoger -85 respektive 95-, än mellan lärare -85 och 95-?

Är det så att fritidspedagoger ser på lärare negativt?

Den stora frågan för mig är ändå om det går att gräva djupare och hitta den röda tråden i varför en person väljer lärar- respektive fritidspedagogyrket.

Referenslista

Asplund Johan (1972) *Sociologiska teorier. Studier i sociologins historia*, Stockholm, Almqvist & Wiksell.

Berg Lars-Erik (1976) *Människans födelse. En socialpsykologisk diskussion kring G.H. Mead och J. Piaget*, Göteborg, Bokförlaget Korpen.

Bonniers lexikon (1997) Stockholm, Bonniers Lexikon AB, Lidman production AB.

Bra böckers lexikon 11 (1994) Höganäs, Bokförlaget Bra Böcker.

Broman Tallberg Ingegerd (1998) *"Det är ändå jag som är pedagogen" Förskollärares och grundskollärares föreställningar om barnen, föräldrarna och läraruppdraget i en ny tid*, Malmö, Institutionen för pedagogik Malmö Högskola.

Calander Finn (1999) *Från fritidens pedagog till hjälplärare. Fritidspedagogers och lärares yrkesrelation i integrerade arbetslag*, Uppsala, Uppsala University Library.

Carlgren Ingrid, Marton Ference (2000) *Lärare av i morgon*, Stockholm, Lärarförbundets förlag.

Hansen Monica (1999) *Yrkeskulturer i möte. Läraren, fritidspedagogen och samverkan*, Göteborg, Acta Universitatis Gothoburgensis.

Hippinen Anneli (2000) *Fritidspedagoger och lärare i arbetslag. En studie koncentrerad på välfungerade arbetslag*, Stockholm, Kandidatuppsats.

Johansson Inge (1984) *Fritidspedagog på fritidshem. En yrkesgrupps syn på sitt arbete*, Göteborg, Acta Universitatis Gothoburgensis.

Johansson J-E (1983) *Samverkan i utbildningen av förskollärare, fritidspedagoger och klasslärare under perioden 1977-1982*, Uppsala, Pedagogiska institutionen Uppsala universitet.

Kvale Steinar (1996) *Interviews. An introduction to Qualitative Research Interviewing*, USA, Sage Publications, Inc.

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Lpo 94. Anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet. (1999)
Utbildningsdepartementet, Stockholm, Skolverket och CE Fritzes AB

Nationalencyklopedin (2002) www.ne.se

Nationalencyklopedin ordbok 2 (1996), Göteborg, Språkdata och Bokförlaget Bra Böcker AB.

Nationalencyklopedin ordbok 3 (1996), Göteborg, Språkdata och Bokförlaget Bra Böcker AB.

Säll Evelyn (2000) *Läraryrollens olika skepnader; estradör, regissör och illuminatör. En longitudinell studie av blivande lärares föreställningar*, Uppsala, Uppsala University Library.

Söderlund Anita (1995) *Totalintegrerad skola och fritidshem som skolmodell. Erfarenheter från 5 års försöksverksamhet vid Karlbergsskolan i Stockholm. -En utvärderingsstudie-*, Stockholm, Högskolan för lärarutbildning i Stockholm-Institutionen för Barn- och ungdomsvetenskap.

Söderlund Anita (2000) *Barn i skola och fritidshem. En studie kring samverkan*, Stockholm, HLS Förlag.

Ursberg Maria (1996) *Det möjliga mötet. En studie av fritidspedagogernas förhållningssätt i samspel med barngrupper inom skolbarnomsorgen*, Stockholm, Almqvist & Wiksell International.

Intervjufrågor

1. Vad har du för bakgrund i ditt liv; vad gjorde dina föräldrar, levde ni i arbetarklass, medelklass, överklass?
2. Vad gjorde att du började tänka på ditt yrke?
3. Varför valde du ditt yrke?
4. Hade du tankar på något annat pedagogiskt yrke, innan du valde din utbildning?
5. Skulle du nu kunna tänka dig att utbilda dig till lärare/fritidspedagog?
6. Är lärar/fritidspedagogyrket som du trodde att det skulle vara under utbildningen?
7. Vad har du för yrkesbakgrund som lärare/fritidspedagog?
8. Vad innebär din yrkesroll som lärare/fritidspedagog?
9. Hur tror du samhället ser på din yrkesroll?
10. Hur tror du läraren/fritidspedagogen ser på din yrkesroll?
11. Hur ser du på statusen för ditt yrke i jämförelse med fritidspedagogen/lärarens status?
12. Hur länge har du tänkt att arbeta i ditt yrke?
13. Är du tillfreds med ditt yrke?
14. Skulle du med den erfarenhet du har idag av din yrkesroll välja lärar-/fritidspedagogyrket om du fick göra om ditt yrkesval?

Extra frågor till de fritidspedagoger och lärare som gick ut sin utbildning i början av 1980-talet.

*Har din yrkesroll förändrats sedan du utbildade dig?

*Har samhällets syn på ditt yrke förändrats sedan du först började din karriär?

*Har statusen i ditt yrke förändrats sedan du utbildade dig?

Lärarhögskolan i Stockholm
Institutionen för individ, omvärld och lärande

Magisteruppsatser i pedagogik med inriktning mot specialpedagogik respektive barn- och ungdomsvetenskap, 61-80p

Magisteruppsatser i pedagogik med inriktning mot specialpedagogik respektive barn- och ungdomsvetenskap ges nu ut i IOL: s nya serie: MAGISTERUPPSATS I PEDAGOGIK, ISSN 1404-9023.

Tidigare utgivna D-uppsatser (magisteruppsatser) nr 1-31, med inriktning mot specialpedagogik, har givits ut i serien SPECIALPEDAGOGISK KUNSKAP: D-UPPSATSER, ISSN 1402-053X. Denna serie är nu avslutad.

Publikationerna kan beställas från Lärarhögskolan i Stockholm, Institutionen för individ, omvärld och lärande (IOL) (fax nr 08-737 96 30).

Utgivna publikationer:

Nr 1 (2000) Karin Arnesén & Jessica Kjerrman: Barnets bästa i utlänningslagen.

Nr 2 (2000) Christina Sandberg: Språk och Identitet. Pedagogers språkbruk i förskolan i två områden med olika socioekonomiska strukturer och språkkulturer.

Nr 3 (2000) Linda Åkerström: Mamma, vi ses väl igen? Om vikten av att hjälpa barn som sörjer en anhörigs död.

Nr 4 (2000) Perina Breimark: Finns det plats för 7-åringarnas rörelsebehov? - Om inlärning och kroppsrörelse i en svensk och en engelsk skola.

Nr 5 (2000) Anamarija Todorov: DET VAR EN GÅNG TRE BOCKAR... Barns tolkning av en känd folksagas text och undertext.

Nr 6 (2000) Nicklas Lundberg: Betydelse av drama i förskola och skola.

Nr 7 (2000) Anders Nylén: Pedagogens betydelse för samspelet mellan småbarn i förskolan.

Nr 8 (2000) Annelie Fredricson: FÖRSKOLANS MÖTE MED BARBIE, MC-MÖSS OCH DATORER.

Intervjuer med sex förskollärare om barns leksaker och nya medier.

Nr 9 (2000) Roufia Hosseinian & Camilla Nordin: Elevinflytande i gymnasieskolan. En enkätundersökning gjord vid tre olika gymnasieskolor i Stockholms län.

Nr 10 (2000) Maria Kraemer Lidén: Kvalitet i Förskolan. 16 förskollärares syn på kvalitet i yrket.

Nr 11 (2000) Suzanne Kriström: Övergång till föräldraskap. Hur upplever 20 förstagångsföräldrar att deras roller, relationer, aktiviteter och tid har förändrats sedan de blev föräldrar?

Nr 12 (2001) Göta Eriksson: Matematiskt lärande. Ett radikalkonstruktivistiskt perspektiv. En litteraturstudie.

Nr 13 (2001) Birgitta Fagerlund: Att berätta med ord och bild - en studie om barns fria textskapande.

v.g.v

- Nr 14 (2001) Lena Sundbaum: Pedagogiska strategier inom bildämnet – stimulans och utveckling av kreativitet, fantasi och skapande förmåga hos barn med autism.
- Nr 15 (2001) Bodil Halvars-Franzén: Det kompetenta barnet – varför behöver vi ett kompetent barn just nu, i vår tid och i vårt samhälle.
- Nr 16 (2001) Ulrika Djerf Hedbom: "Hästen, hästen skakar på sin man" en studie om små barns första möten med sång.
- Nr 17 (2001) Maria Kraemer Lidén: Kvalitet i Förskolan, 16 förskollärares syn på kvalitet i yrket.
- Nr 18 (2001) Birgitta Thulén: Skolledarrollen i grundskolan – en diskussion om ledarroller och perspektiv på ledarskap.
- Nr 19 (2001) Ulla Morales-Adefalk: Anpassad studiegång och sen då? Nätverket kring två gymnasieelevers skolgång.
- Nr 20 (2001) Annika Kristoffersson: Diagnos på en debatt om diagnoser. Reaktionen på Eva Kärfves bok *Hjärnspöken, DAMP och hotet mot folkhälsan* i tryckta medier under hösten -00 och våren -01.
- Nr 21 (2002) Bengt Wahlund: Åtgärdsprogram – för vad och för vem? En analys av lärares utsagor om barn och ungdomar, skrivna inom ramen för kurser i specialpedagogik.
- Nr 22 (2002) Ann-Christine Wennergren: Dialogiskt lärande för elever i hörselklass. En studie om att utveckla ett förhållningssätt.
- Nr 23 (2002) Anna Egwall: Specialpedagogiska centra och specialpedagogens yrkesroll.
- Nr 24 (2002) Anna-Lena Ljusberg: Fritidshemmet som arena för formellt och informellt lärande. Vilka normer och värden etableras i fritidshemmet i interaktion mellan dess olika aktörer?
- Nr 25 (2002) Magdalena Karlsson: Flerspråkighet – problem eller förutsättning för utveckling? En förskolestudie.
- Nr 26 (2002) Eva Obäck: Makt och motstånd i klassrummet. Klassrumsobservationer i individuella program.
- Nr 27 (2002) Anneli Hippinen: Fritidspedagog eller lärare. En studie kring yrkesvalet.

D-uppsatser i specialpedagogik, 61-80 p (magisteruppsatser)

Magisterkursen i pedagogik med inriktning mot specialpedagogik syftar till att ge en vetenskaplig fördjupning inom det specialpedagogiska kunskapsområdet, i första hand för lärare och andra verksamma inom skolans värld. Följande D-uppsatser (nr 1-31), inom området specialpedagogik, har givits ut i rapportserien SPECIALPEDAGOGISK KUNSKAP: D-UPPSATSER, ISSN 1402-053X. Denna serie är nu avslutad och nya magisteruppsatser i pedagogik med inriktning mot specialpedagogik respektive barn- och ungdomsvetenskap ges nu ut i IOL: s nya serie: Magisteruppsats i pedagogik, ISSN 1404-9023. Publikationerna kan beställas från Lärarhögskolan i Stockholm, Institutionen för individ, omvärld och lärande (IOL) (fax nr 08-737 96 30).

Utgivna rapporter:

Rapport nr 1 (1996) Kerstin Dominkovic': Lässvårigheter i ett helhetsperspektiv. En litteraturstudie.
ISRN LHS-SPEC-D-96-1-SE

Rapport nr 2 (1996) Lena Lind: Petö-metoden - Konduktiv pedagogik. En alternativ pedagogik och behandlingsform för barn med rörelsehinder. ISRN LHS-SPEC-D-96-2-SE

Rapport nr 3 (1996) Ingrid Isaksson: Tillbaka till samhället. Studier om personer med utvecklingsstörning och beteendestörningar. ISRN LHS-SPEC-D-96-3-SE

Rapport nr 4 (1996) Sanja Paulin: Föräldrarnas perspektiv på avlösarservice. ISRN LHS-SPEC-D-96-4-SE

Rapport nr 5 (1996) Inger Claesson: Avlösarservice sedd ur avlösarens perspektiv. ISRN LHS-SPEC-D-96-5-SE

Rapport nr 6 (1997) Carin Richardsson: Fusionsoperationer, en väg till hälsa och ökad livskvalitet?
ISRN LHS-SPEC-D-97-6-SE

Rapport nr 7 (1997) Karin Renblad: Lek och socialt samspel - Förskolebarn med invandrarbakgrund.
ISRN LHS-SPEC-D-97-7-SE

Rapport nr 8 (1997) Jan-Erik Wänn: Värdering av olika utbildningsmoment inom hjälpmedelsteknik. Utveckling av en enkätundersökning bland sex yrkesgrupper utförd inom ramen för EU:s HEART-studie. ISRN LHS-SPEC-D-97-8-SE

Rapport nr 9 (1997) Rigmor Parsmo: Vägen tillbaka till skolan. Konsekvenser av förvärvade hjärnskador.
ISRN LHS-SPEC-D-97-9-SE

Rapport nr 10 (1998) Peg Lindstrand: Diagnosen - ett tidstypiskt fenomen? Diagnoser och förklaringsmodeller till barns svårigheter i slutet av 1900-talet. ISRN LHS-SPEC-D-98-10-SE

Rapport nr 11 (1998) Marianne Krüger: Lärarrollen i arbetet med elever som har läs- och skrivsvårigheter. En intervjustudie med 10 lärare om kunskapsförmedlaren, stimulansgivaren, föräldern och mångsysslaren. ISRN LHS-SPEC-D-98-11-SE

Rapport nr 12 (1998) Teresa Aidukiene: Special education in two different perspectives - The Lithuanian experience.
ISRN LHS-SPEC-D-98-12-SE

Rapport nr 13 (1998) Eva Siljehag: Från kaos till eget nyskapande - Beskrivning av en kunskapsprocess i en forskningscirkel med lågstadielärare. ISRN LHS-SPEC-D-98-13-SE

Rapport nr 14 (1998) Mona E. Folkander: Maktlösa - uttråkade eller chanslösa. Stockholmsungdomar med och utan läs- svårigheter på ett individuellt gymnasieprogram. ISRN LHS-SPEC-D-98-14-SE

Rapport nr 15 (1998) Anna-Carin Rehnman Larsson: Hörselrehabiliteringen - för bästa möjliga livssituation.
ISRN LHS-SPEC-D-98-15-SE

Rapport nr 16 (1998) Eva Sandstedt: Hur beaktas behov hos elever med funktionshinder vid stora IT-satsningar i skolan. ISRN LHS-SPEC-D-98-16-SE

Rapport nr 17 (1999) Désiré Nisser: Tid till samtal tid till tankar - en väg ut ur skolvårigheter. ISRN LHS-SPEC-D-99-17-SE

Rapport nr 18 (1999) Ninni Sirén: Datatek - en beskrivning av verksamheten ur personalperspektiv. ISRN LHS-SPEC-D-99-18-SE

Rapport nr 19 (1999) Marianne Näslund: BILD - SPRÅK - KÄNSLA. Tre elever med språkstörning målar och berättar om sina tankar och känslor. ISRN LHS-SPEC-D-99-19-SE

Rapport nr 20 (1999) Jari Linikko: Internatskola för ett dövt barn med utvecklingsstörning? Intervjuer med föräldrar om deras beslutsprocess. ISRN LHS-SPEC-D-99-20-SE

Rapport nr 21 (1999) Vera Oliveira Juhlin: Tidig läs- och skrivutveckling. En studie av elever i särskild undervisningsgrupp. ISRN LHS-SPEC-D-99-21-SE

Rapport nr 22 (1999) Tatiana Skoglund: På andra sidan månen. En studie av gymnasieelever med olika kulturell bakgrund och deras upplevelser av skolan. ISRN LHS-SPEC-D-99-22-SE

Rapport nr 23 (1999) Kirsti Paatero: Dyslexi och andraspråksinlärning hos vuxna invandrare. Diagnostisering tolkad i en helhetsram. ISRN LHS-SPEC-D-99-23-SE

Rapport nr 24 (1999) Anna Ellström Lindholm: Möten och möjligheter - om språkmiljön. Skolpersonalens betydelse för barns språkutveckling. ISRN LHS-SPEC-D-99-24-SE

Rapport nr 25 (1999) Elisabeth Lundström: Samspel när barnet har ett funktionshinder. ISRN LHS-SPEC-D-99-25-SE

Rapport nr 26 (1999) Terttu Johansson: Arbetstillfredsställelse i läraryrket - en intervjustudie med lärare i åk 1-6. ISRN LHS-SPEC-D-99-26-SE

Rapport nr 27 (1999) Anders Söderberg: Delaktighet i grundskolan för elever med grav synskada. ISRN LHS-SPEC-D-99-27-SE

Rapport nr 28 (1999) Margareta Edén: Speciallärare och specialpedagoger i cirkel - yrkesroll och arbetsfunktion. ISRN LHS-SPEC-D-99-28-SE

Rapport nr 29 (1999) Emelie Cramér-Wolrath: Habilitering i teckenspråk för hörande föräldrar till teckenspråkiga döva och hörselskadade barn. En utvärderingsstudie av "FR-modellen". ISRN LHS-SPEC-D-99-29-SE

Rapport nr 30 (2000) Katarina Florin & Yvonne Hansson: Mötet. Bakgrunden till ett professionellt bemötande gentemot föräldrar med barn i träningsskolan. ISRN LHS-SPEC-D-00-30-SE

Rapport nr 31 (2000) Ulla Holmqvist-Äng: "JAG VILL - JAG KAN". Den Kommunikativa Kompetensen hos tre elever som har hörselskada/dövhet, utvecklingsstörning och rörelsehinder. ISRN LHS-SPEC-D-00-31-SE

